

8

WCZORAJ
I DZIŚ

Lidia Leszczyńska
Katarzyna Panimasz
Elżbieta Paprocka
Krzysztof Jurek

Zeszyt ćwiczeń

DO HISTORII
DLA KLASY ÓSMEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Twoje mocne strony

WCZORAJ I DZIŚ

Zeszyt ćwiczeń jest skorelowany z podręcznikiem do historii dla klasy ósmej szkoły podstawowej *Wczoraj i dziś* dopuszczonym do użytku szkolnego i wpisanym do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania historii w klasie ósmej.

Numer ewidencyjny podręcznika w wykazie MEN: 877/5/2021/z1

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują. Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek.

Szanujmy cudzą własność i prawo. Więcej na www.legalnakultura.pl

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o. 2024
ISBN 978-83-267-4948-3

Redakcja merytoryczna: Paweł Niewiadomy, Artur Fonzychowski.
Redakcja językowa: Justyna Dobrowolska. **Nadzór artystyczny:** Kaia Pichler.
Projekt okładki: Maciej Galiński, Aleksandra Szpunar, Paulina Tomaszewska.
Projekt graficzny: Aleksandra Szpunar. **Ilustracje:** Krzysztof Mrawiński,
Elżbieta Buczkowska, Ewa Sowulewska, Rafał Buczkowski.
Realizacja projektu graficznego: Mateusz Wysiecki.
Mapy: Zespół kartograficzny NE. **Fotoedycja:** Paulina Łukaszewska.

Źródła ilustracji:

Agencja Gazeta/Michał Lepecki s. 74; Archiwum Państwowe m. st. Warszawy s. 21; Bałtycka Biblioteka Cyfrowa s. 78 (plakat zachęcający do głosowania); BE&W: Granger Collection s. 10, 14, 17, 48, 53 (Waszyngton 1969), 54; Ullsteinbild Axel Springer Syndication GmbH/Chronos – Dokumentarfilm GmbH s. 13 (Auschwitz), Ullsteinbild Axel Springer Syndication GmbH/Ernst Voller s. 18 (zajęcie Berlina), Ullsteinbild Axel Springer Syndication GmbH/Gadewoltz s. 41 (ciało Petera Fechterera); BUW/Gabinet Rycin Biblioteki Uniwersyteckiej s. 27 (gadzinówki); East News: s. 62 (Żądamy chleba), AFP s. 52 (Londyn), AKG Images s. 53 (Waszyngton 1963), AP s. 9, 52 (Sztokholm), 93 (Indie), AP/Paul White s. 86 (Madryt), Bilderwelt s. 18 (Hitler w Paryżu), CA KC PZPR s. 27 (Pawiać pomścimy), Fine Art Images s. 23, Karol Malcużyński s. 78 (plakat zachęcający do głosowania), Laski Diffusion s. 57 (nka), 62 (Chcemy żyć), Muzeum Niepodległości s. 72, REX Features/Tamara Beckwith s. 86 (Nowy Jork), SIPA s. 69, SIPA/Setboun s. 81 (msza papieska), Tomasz Myślik s. 88 (wyświetlacz elektroniczny), Wojtek Laski s. 88 (tablica ogłoszeń); Forum: FoKa s. 58 (przesiedleńcy z wozem, repatrianci), 65, Łukasz Głowala s. 91 (zwolennicy UE), Marek Skorupski s. 33, Piotr Mecik s. 60; Gallo Images Poland/Getty Images: Ahmad Kavousian s. 47 (przed rewolucją), Anadolu Agency s. 83, Bettmann s. 7 (Churchill), 15 (Eisenhower), Corbis s. 15 (Montgomery), Corbis Historical s. 7 (De Gaulle), Corbis/Library of Congress s. 39, Michel Setboun s. 47 (po rewolucji), Mirrorpix s. 52 (Nowy Jork), Peter MacDiarmid s. 86 (Londyn), Stringer/Hulton Archives s. 18 (wybuch bomby atomowej), Ullsteinbild s. 41 (mur berliński), 43; Instytut Pamięci Narodowej s. 35; Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność” s. 70; Library of Congress s. 44; Muzeum Wojska Polskiego s. 4; Narodowe Archiwum Cyfrowe s. 15 (Rommel); Ośrodek Karta/Instytut Polski i Muzeum im. Gen. Sikorskiego okładka; PAP: Andrzej Kossobudzki Orłowski s. 81 (Jan Paweł II z Edwardem Gierkiem), Damazy Kwiatkowski s. 88 (kampania Mazowieckiego), Janusz Mazur s. 90, Jerzy Baranowski s. 57 (rysunek), PAI/Grzegorz Rogiński s. 91 (Grupa Wyszehradzka), Stanisław Gawliński s. 67; Photo Power/Bridgeman Images s. 7 (Petain); Polona/Biblioteka Narodowa s. 29, 30, 31, 79; Reporter: Jacek Domański s. 13 (medal), Maciej Podsiadlik s. 91 (przeciwnicy UE), Michał Szlaga s. 88 (kampania Kaczyńskiego); Shutterstock s. 93 (łodowiec); Zakład Narodowy im. Ossolińskich s. 58 (plakat).

W zeszycie ćwiczeń wykorzystano zadania z *Informatora o egzaminie ósmoklasisty z historii od roku szkolnego 2021/2022* (wrzesień 2020) oraz z przykładowego arkusza egzaminacyjnego z historii (grudzień 2020) opublikowanych przez Centralną Komisję Egzaminacyjną.

Wydawnictwo dołożyło wszelkich starań, aby odnaleźć posiadaczy praw autorskich do wszystkich utworów zamieszczonych w podręczniku. Pozostałe osoby prosimy o kontakt z Wydawnictwem.

Nowa Era Sp. z o.o.

Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa
www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl
Centrum Kontaktu: 58 721 48 00

SPIS TREŚCI

I II WOJNA ŚWIATOWA

1. Napaść na Polskę 4
2. Podbój Europy przez Hitlera i Stalina (1939–1941) 6
 - Tajemnice sprzed wieków – Dlaczego Niemcy nie zdobyli Anglii? 8
3. Wojna III Rzeszy z ZSRS 10
4. Polityka okupacyjna III Rzeszy 12
5. Wojna poza Europą 14
6. Droga do zwycięstwa 16
 - Sprawdź, czy potrafisz 18

II POLACY PODCZAS II WOJNY ŚWIATOWEJ

1. Dwie okupacje 20
2. Władze polskie na uchodźstwie 22
 - Tajemnice sprzed wieków – Kim był kapral Wojtek? 24
3. Polskie Państwo Podziemne 26
 - Tajemnice sprzed wieków – Akcje polskiego ruchu oporu 28
4. Społeczeństwo polskie pod okupacją 30
5. Akcja „Burza” i powstanie warszawskie 32
6. Sprawa polska pod koniec wojny 34
 - Sprawdź, czy potrafisz 36

III ŚWIAT PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

1. Początek zimnej wojny 38
 - Tajemnice sprzed wieków – Mur berliński 40
2. Za żelazną kurtyną 42
3. Rozpad systemu kolonialnego 44
4. Konflikt na Bliskim Wschodzie 46
5. Zimna wojna i wyścig zbrojeń 48
6. Droga ku wspólnej Europie 50
7. Przemiany społeczne i kulturowe w drugiej połowie XX w. 52
 - Sprawdź, czy potrafisz 54

IV POLSKA PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ

1. Początki władzy komunistów w Polsce 56
 - Tajemnice sprzed wieków – Jak Polacy zasiedlali Ziemię Odzyskaną? ... 58
2. Polska w czasach stalinizmu 60
3. Czasy Gomułki (1956–1970) 62
4. Polska w czasach Gierka 64
 - Sprawdź, czy potrafisz 66

V UPADEK KOMUNIZMU

1. Początki opozycji demokratycznej w Polsce 68
2. Powstanie „Solidarności” 70
3. Stan wojenny w Polsce 72
 - Tajemnice sprzed wieków – Jak Pomarańczowa Alternatywa walczyła z komunizmem? 74
4. Rozpad bloku wschodniego 76
5. Początek III Rzeczypospolitej 78
 - Sprawdź, czy potrafisz 80

VI POLSKA I ŚWIAT W NOWEJ EPOCE

1. Europa po rozpadzie ZSRS 82
 - Tajemnice sprzed wieków – Terroryzm czeczeński 84
2. Konflikty na świecie po 1989 r. 86
3. Polska w latach 90. XX w. 88
4. Polska w NATO i UE 90
5. Wyzwania współczesnego świata 92
 - Sprawdź, czy potrafisz 94

I. II wojna światowa

1 Napaść na Polskę

Rozwiąż
dodatkowe
zadania
docwiczenia.pl
Kod: H8XMMK

Na dobry początek

- 1 Wpisz w wyznaczone miejsca nazwy państw, które zaatakowały Polskę w 1939 r.

1 września 1939 r. – _____

17 września 1939 r. – _____

- 2 Zapoznaj się z treścią komunikatu radiowego oraz polskim plakatem z września 1939 r. Następnie wykonaj polecenia.

A więc wojna! Z dniem dzisiejszym wszelkie sprawy i zagadnienia schodzą na plan dalszy. Całe nasze życie publiczne i prywatne przestawiamy na specjalne tory. Weszliśmy w okres wojny. Cały wysiłek narodu musi iść w jednym kierunku. Wszyscy jesteśmy żołnierzami. Musimy myśleć tylko o jednym: walka aż do zwycięstwa.

Napis na plakacie: Wara! (inaczej: Precz!) ←

- a) Napisz, co symbolizuje ręka widoczna na plakacie.

- b) Wyjaśnij, do czego nawoływały Polaków zamieszczony plakat i komunikat radiowy.

- 3 Spośród podanych wydarzeń oznaczonych literami A–D wybierz wydarzenie chronologicznie pierwsze i wydarzenie chronologicznie ostatnie. W każdym wierszu tabeli wpisz właściwą literę.

A. Rozpoczęcie bitwy nad Bzurą.

C. Zakończenie bitwy pod Kockiem.

B. Obrona Poczty Polskiej w Gdańsku.

D. Kapitulacja Warszawy.

1.	wydarzenie chronologicznie pierwsze	
2.	wydarzenie chronologicznie ostatnie	

4 Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

- a) Zaznacz kolorem czerwonym granicę niemiecko-sowiecką ustanowioną po zajęciu Polski zgodnie z porozumieniem z 28 września 1939 r.**
- b) Wpisz w kratki na mapie litery odpowiadające miejscom, których dotyczą opisy.**
A. Bitwa zwana „polskimi Termopilami”.	C. Obrona polskiej placówki na Westerplatte.
B. Ostatnia bitwa kampanii wrześniowej.	D. Miasto zbombardowane 1 września 1939 r.

5 Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Wojna błyskawiczna przeciw Polsce rozpoczęła się jedoczesnym atakiem wojsk niemieckich na całej długości granicy.	P	F
17 września najwyższe polskie władze państwowe przedostały się na teren Litwy, gdzie zostały internowane.	P	F
Władze ZSRS argumentowały swoją napaść na Polskę koniecznością ochrony ludności białoruskiej i ukraińskiej.	P	F
W czasie kampanii wrześniowej Grodno zostało zajęte przez wojska niemieckie.	P	F

6 Podaj dwie przyczyny klęski Polski we wrześniu 1939 r.

- _____
- _____

Podbój Europy przez Hitlera i Stalina (1939–1941)

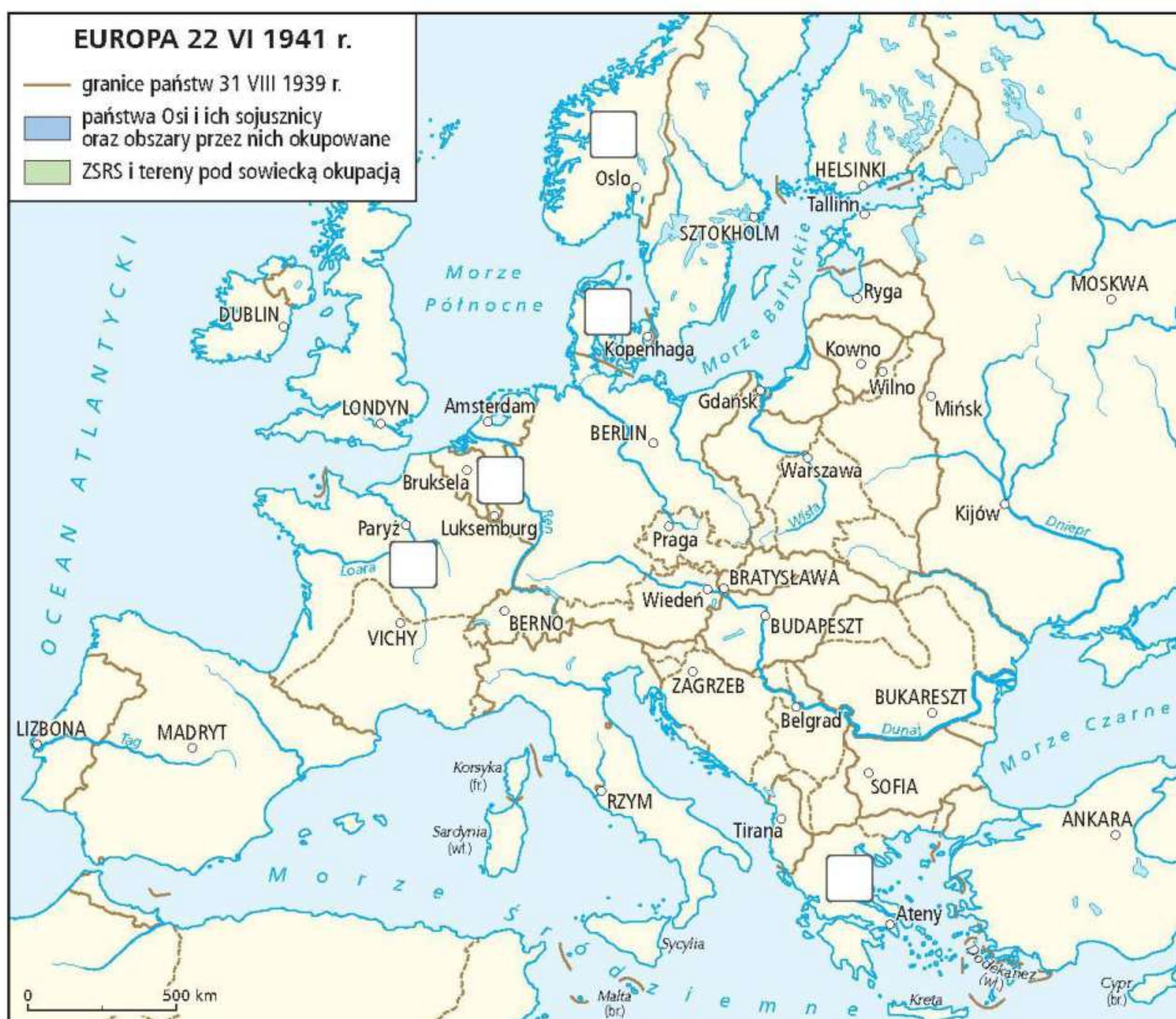
Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H8GWBV

1 Na dobry początek

Dopisz do podanych wydarzeń z lat 1939–1940 nazwy krajów, w których te wydarzenia miały miejsce.

- bitwa o Narwik – _____
- wojna zimowa – _____
- ewakuacja wojsk brytyjskich z Dunkierki – _____
- niemiecka ofensywa przez Ardeny – _____

2 Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

- Zamaluj na mapie właściwe obszary Europy zgodnie z załączoną legendą.
- Wpisz w kratki na mapie numery od 1 do 5, odpowiadające chronologicznej kolejności zbrojnego podboju danych obszarów przez III Rzeszę w latach 1940–1941.

- 3** Przyporządkuj każdej z przedstawionych postaci opis, który jej dotyczy. Wpisz w wyznaczone miejsca właściwe litery.

Charles de Gaulle

Winston Churchill

Philippe Pétain

- A. Marszałek, który stanął na czele współpracującego z Niemcami rządu Vichy.
 B. Generał, który stanął na czele Komitetu Wolnej Francji.
 C. Premier Wielkiej Brytanii, który dowodził obroną kraju w czasie bitwy o Anglię.

- E** **4** Zapoznaj się z tekstem przemówienia Winstona Churchilla z 13 maja 1940 r. Następnie wykonaj polecenia.

*Mam do zaofiarowania jedynie krew, znoj, łzy i pot. Mamy przed sobą najcięższą próbę. Przed nami wiele, wiele długich miesięcy walki i cierpień.
 Pytacie mnie o politykę. Odpowiadam: prowadzić wojnę na morzu, lądzie i w powietrzu z całą mocą i siłą, którą może obdarować nas Bóg; prowadzić wojnę przeciw potwornej tyranii, której mrocznej, tragicznej listy zbrodni nic nie przewyższa. To nasza polityka.
 Pytacie mnie o cel. Mogę powiedzieć jednym słowem: zwycięstwo – zwycięstwo za wszelką cenę, zwycięstwo mimo terroru, zwycięstwo, choćby droga do niego była długa i ciężka – bo bez zwycięstwa nie ma przetrwania.*

- a)** Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Autor tego przemówienia stał na czele rządu jednego z państw Osi.	P	F
Przemówienie Winstona Churchilla zostało wygłoszone po rozpoczęciu niemieckiej inwazji na Francję.	P	F

- b)** Napisz, czy przedstawione cele polityki brytyjskiej były konsekwentnie realizowane po kapitulacji Francji w czerwcu 1940 r.

TAJEMNICE

Dlaczego Niemcy nie zdobyli Anglii?

1 Połącz nazwy i skróty z właściwymi wyjaśnieniami ich znaczenia.

Seelöwe •	• brytyjski myśliwiec odznaczający się szybkością i zwrotnością
Messerschmitt •	• niemiecki plan inwazji na Wyspy Brytyjskie
RAF •	• brytyjska marynarka wojenna
Spitfire •	• brytyjskie siły powietrzne
	• niemiecki samolot będący na wyposażeniu armii III Rzeszy

2 Wyjaśnij na podstawie tekstu źródłowego, co wyróżniało bitwę o Anglię spośród wcześniejszych ważnych bitew w historii świata.

Niemcy w tej ofensywie nowej broni nie wymyślili; [...] rzucili się wypróbowanym systemem: lotnictwem. [...] Od dnia 8 sierpnia począwszy roje zbrojnych maszyn napływały [...]. W pierwszym dniu przybyło ich trzysta, kilka dni później – już sześćset. Rozgorzała bitwa [...] trwająca pełne dwa miesiące, bitwa jedna z najdziwniejszych w dziejach ludzkości, a zarazem jedna z donioślejszych. Najdziwniejsza, bo rozgrywała się wyłącznie w powietrzu, którego broniło kilkaset [...] myśliwców przed nawałą kilku tysięcy wroga.

3 Wykreśl w każdym zdaniu błędne wyrażenie, tak aby powstały stwierdzenia prawdziwe.

Bitwa o Anglię trwała *niecałe* / *ponad* dwa miesiące.

14 listopada 1940 r. Niemcy zbombardowali *Londyn* / *Coventry*.

Na początku bitwy o Anglię zdecydowaną przewagę w liczbie samolotów posiadali *Niemcy* / *Brytyjczycy*.

Hawker Hurricane to rodzaj myśliwca używanego podczas bitwy o Anglię przez *RAF* / *Luftwaffe*.

SPRZED WIEKÓW

★ 4 Zapoznaj się z tekstem źródłowym i fotografią, a następnie wykonaj polecenia.

Niemieckie naloty na Londyn zniszczyły lub uszkodziły 1 mln budynków, w tym 30 proc. powierzchni [...] [miasta]. Zginęło w nich 40 tys. mieszkańców. Mimo to nazistom nie udało się złamać londyńczyków i historycy mogą pisać, że miasto przeżyło ten czas zgodnie z hasłem „business as usual”. [...]

Hitler jeszcze przed wojną uważał, że wystarczy zagrożenie bombardowaniami, by skłonić przeciwników do ostrożności i nieangażowania się w walkę. Najlepszą metodą miały być naloty na miasta, a najważniejszym celem Londyn. Oczekiwano, że nieustanne nękanie Londynu przekona Anglików, iż lepiej zostać sojusznikiem Tysiącletniej Rzeszy niż z nią walczyć. [...] Metoda była jednak marna, bo trudno było lubić kogoś, kto burzy nasz dom, i raczej oczekiwano, by temu komuś oddać [...].

Właściciel sklepu w Londynie po nocnym bombardowaniu umieszcza napis „Business as usual” [z ang. „Biznes jak co dzień”], 18 września 1940 r.

a) Wyjaśnij, co chciał osiągnąć Hitler bombardowaniem Londynu.

b) Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1., 2. lub 3.

Zamieszczona fotografia świadczy o tym, że metoda Hitlera przyjęta wobec społeczeństwa brytyjskiego była

A.	nieskuteczna,	ponieważ mieszkańcy Londynu	1.	wpadli w panikę z powodu wielu strat i ofiar.
			2.	starali się prowadzić życie bez zmian mimo ciągłych ataków.
B.	skuteczna,		3.	przestali pracować i większość czasu spędzali w schronach w obawie przed nalotami.

Na dobry początek

- 1 Uporządkuj chronologicznie wydarzenia dotyczące wojny III Rzeszy z ZSRS. Wpisz właściwą literę w odpowiednie miejsce na osi czasu.

A. rosyjska kontrofensywa pod Moskwą	D. początek bitwy o Stalingrad
B. bitwa na Łuku Kurskim	E. ogłoszenie Wielkiej Wojny Ojczyźnianej
C. rozpoczęcie planu „Barbarossa”	F. koniec blokady Leningradu

E

- 2 Przyjrzyj się dwóm karykaturom. Następnie wykonaj polecenia.

Tłumaczenie napisu z ang.: *Ciekawe, jak długo będzie trwał miesiąc miodowy.*

- a) Wyjaśnij, do których wydarzeń odwołują się poszczególne ilustracje.

• karykatura A – _____

• karykatura B – _____

- ★ b) Napisz, w jakim okresie trwał „miesiąc miodowy”, o którym jest mowa na ilustracji A.

3 Zapoznaj się z tekstem źródłowym. Następnie wykonaj polecenia.

Historyk Grzegorz Motyka o postawie narodów wschodnich wobec III Rzeszy

Mieszkańcy Europy Środkowej i Wschodniej znajdowali się pomiędzy dwoma totalitaryzmami, niejednokrotnie stając w sytuacji wyboru mniejszego zła. Dlatego wiele środowisk – przede wszystkim ukraińskich, litewskich, białoruskich – podejmując współpracę z III Rzeszą, kierowało się motywacją najpierw patriotyczną, a ewentualnie dopiero później ideologiczną. Co więcej, niejednokrotnie do samego końca żywiono złudzenia co do Niemiec, uważano popełniane zbrodnie za „błędy i wypaczenia” systemu, a nie jego immanentną [tzn. nieodłączną] cechę. Tę naiwną postawę widać we wspomnieniach Kosty Pankiwskiego, jednego z czołowych ukraińskich przedstawicieli nurtu opowiadającego się za współpracą z III Rzeszą: „ze zdziwieniem patrzyliśmy na to, co robią Niemcy, nie rozumiejąc ich poczynań. Ale pomimo tego, jakby ktoś nam wówczas powiedział, że [...] H[ans] Frank, człowiek z prawniczym wykształceniem [...] zapisze w swoim dzienniku słowa: »Jak wygramy wojnę [...] to można będzie z Polaków i Ukraińców zrobić siekane mięso«, to nie uwierzylibyśmy mu, uznalibyśmy takie słowa za wypowiedź złośliwą, antyniemiecką propagandę”.

a) Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wspomniany w tekście wybór *mniejszego zła* dotyczył konieczności opowiedzenia się mieszkańców Europy Środkowej i Wschodniej po stronie

A. Polski albo Ukrainy.	C. USA albo ZSRS.
B. ZSRS albo III Rzeszy.	D. III Rzeszy albo Polski.

b) Wyjaśnij, dlaczego – zdaniem autora – wiele środowisk litewskich, białoruskich i ukraińskich zdecydowało się na podjęcie współpracy z III Rzeszą.

★ c) Na podstawie dostępnych źródeł informacji wyjaśnij, kim był wspomniany w tekście Hans Frank. Napisz, jaką funkcję pełnił w czasie II wojny światowej na ziemiach polskich.

Na dobry początek

1 Dokończ zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Holokaust to prowadzona przez nazistów podczas II wojny światowej zagłada

A. Francuzów. B. Polaków. C. Rosjan. D. Żydów.

Największy nazistowski obóz zagłady powstał w

A. Auschwitz-Birkenau. B. Berlinie. C. Treblince. D. Wannsee.

2 Połącz każdą organizację z nazwą państwa, w którym działała podczas niemieckiej okupacji.

kolaboracyjny rząd Vichy •	• Polska
Rada Pomocy Żydom „Żegota” •	• Jugosławia
partyzantka komunistyczna Josipa Broza-Tity •	• Czechosłowacja
	• Francja

E

3 Zapoznaj się z tekstem źródłowym. Następnie wykonaj polecenia.

Protokół z konferencji w Wannsee, 20 stycznia 1942 r.

Żydzi mają być użyty jako siła robocza na terytoriach wschodnich. [...] Podczas przesiedlania mają być użyty do budowy dróg, co w sposób znaczny wyeliminuje większą ich część. Ci, którym uda się przeżyć, [...] muszą być traktowani w wiadomy sposób. [...] W trakcie praktycznej realizacji ostatecznego rozwiązania zostanie Europa przeszukana z Zachodu na Wschód.

a) Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Niemcy liczyli się z tym, że wielu Żydów może umrzeć podczas pracy przy budowie dróg.	P	F
Postanowienia konferencji w Wannsee miały dotyczyć tylko Żydów z Europy Wschodniej.	P	F

b) Napisz, jak nazywał się plan, którego szczegóły zostały ustalone podczas konferencji w Wannsee.

- 4** Opisz na podstawie fotografii i wiedzy z dostępnych źródeł warunki w barakach, w których przebywali więźniowie niemieckich nazistowskich obozów koncentracyjnych.

Więźniarki obozu Auschwitz w dniu wyzwolenia – 27 stycznia 1945 r.

- 5** Zapoznaj się z tekstem źródłowym i fotografią, a następnie wykonaj polecenia.

Ustawa [izraelska] opisuje Sprawiedliwych wśród Narodów Świata jako tych, którzy nie tylko ocalili Żydów, lecz także narazili w tym celu swoje życie. Stało się to podstawowym kryterium do nadania tytułu.

Medal wręczany osobom, którym żydowski instytut pamięci Yad Vashem [czyt.: jad waszem] nadaje tytuł „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”.

Tłumaczenie napisu z hebrajskiego: *Ktokolwiek ratuje jedno życie, ten jakby cały świat ratował.*

- a)** Wyjaśnij, komu jest nadawany tytuł Sprawiedliwego wśród Narodów Świata.

- ★ b)** Wyjaśnij, w jaki sposób twórca przedstawionego medalu nawiązał do Holokaustu.

- ★ c)** Wymień dwie osoby, które za swoją postawą wobec Holokaustu zostały uhonorowane tytułem „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”.

- _____
- _____

Na dobry początek

- 1** Połącz każde z podanych wydarzeń z czasów II wojny światowej z obszarem, na którym miało ono miejsce.

japoński atak na Pearl Harbor •	• Ocean Atlantycki
bitwa pod El Alamein •	• Ocean Spokojny
ataki U-bootów na alianckie konwoje •	• Afryka Północna
bitwa o Midway •	

- 2** Dokończ zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Taktyka wilczych stad zastosowana w czasie II wojny światowej dotyczyła

A. japońskich nalotów na lotniskowce USA.	C. ataków U-bootów na statki aliantów.
B. włoskich operacji wojskowych w Afryce Północnej.	D. zajmowania przez Amerykanów kolejnych wysp na Pacyfiku.

W walkach o Tobruk brali udział polscy żołnierze z

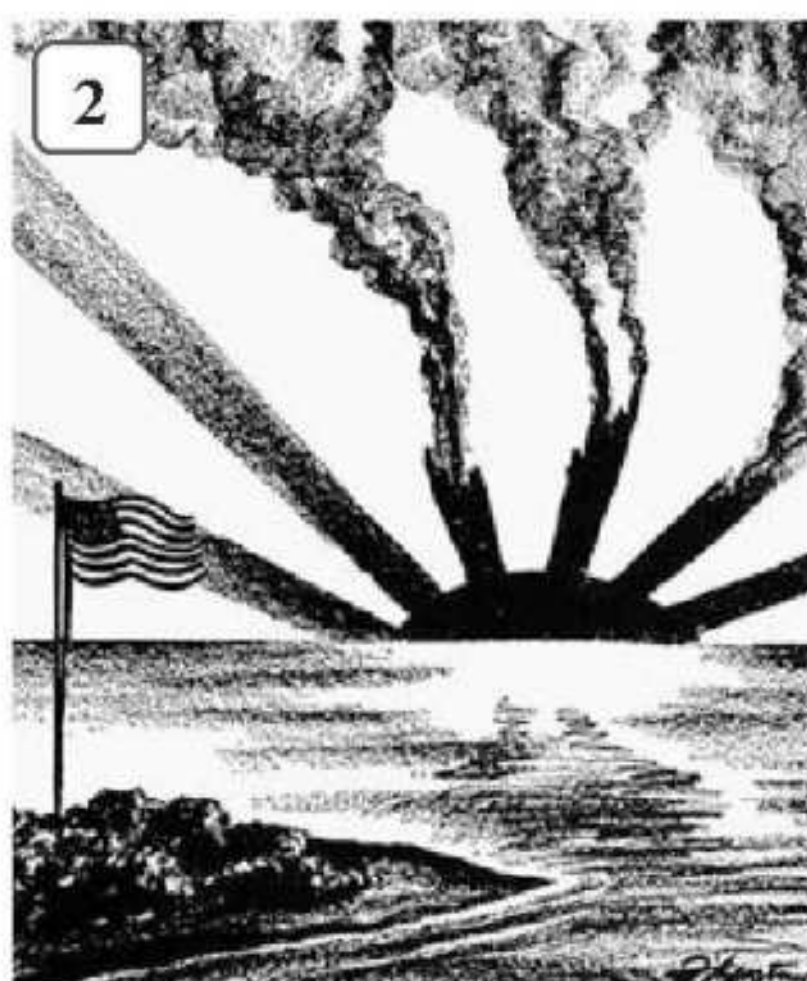
A. lotniczego Dywizjonu 303.	C. załogi okrętu ORP „Orzeł”.
B. Samodzielnej Brygady Strzelców Podhalańskich.	D. Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich.

- E 3** Zapoznaj się z dwiema ilustracjami. Następnie rozstrzygnij, która z nich została opublikowana w niemieckiej prasie pod koniec 1941 r. Odpowiedź uzasadnij.

Franklin Delano Roosevelt

Karykatura
zatytułowana
Słońce wschodzi.

Rysunek pod tytułem
Wschodzące słońce
nad Midway.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

4 Zapoznaj się z tekstem umowy międzynarodowej i wykonaj polecenia.

Rządy Niemiec, Włoch i Japonii zgodziły się na to, co następuje:

Art. 1. Japonia uznaje i respektuje przywództwo Niemiec i Włoch w ustanawianiu nowego ładu w Europie.

Art. 2. Niemcy i Włochy uznają i respektują przywództwo Japonii w ustanawianiu nowego ładu w Wielkiej Azji Wschodniej.

Art. 3. Niemcy, Włochy i Japonia zgadzają się współpracować ze sobą w swych dążeniach [...]. Zobowiązują się one następnie pomagać sobie wszystkimi środkami politycznymi, gospodarczymi i wojskowymi, jeżeli jedno z trzech umawiających się Mocarstw zostanie zaatakowane przez mocarstwo nie biorące obecnie udziału w wojnie w Europie lub w konflikcie chińsko-japońskim.

a) Podaj nazwę, którą określa się przedstawioną umowę, oraz rok, w którym ją zawarto.

b) Opisz, jaki podział stref wpływów na świecie przewidywała zacytowana umowa.

5 Przyjrzyj się fotografiom trzech przywódców wojskowych. Następnie wykonaj polecenia.

Erwin Rommel

Bernard Montgomery

Dwight Eisenhower

a) Przyporządkuj do każdej postaci odpowiedni opis. Wpisz w wyznaczone miejsca właściwe litery.

- A. Głównodowodzący wojsk brytyjskich podczas walk w Afryce Północnej.
- B. Amerykański generał dowodzący desantem wojsk USA w Afryce Północnej.
- C. Dowódca niemieckich oddziałów Afrika Korps.

★ b) Podkreśl nazwisko dowódcy, który otrzymał przydomek Lis Pustyni.

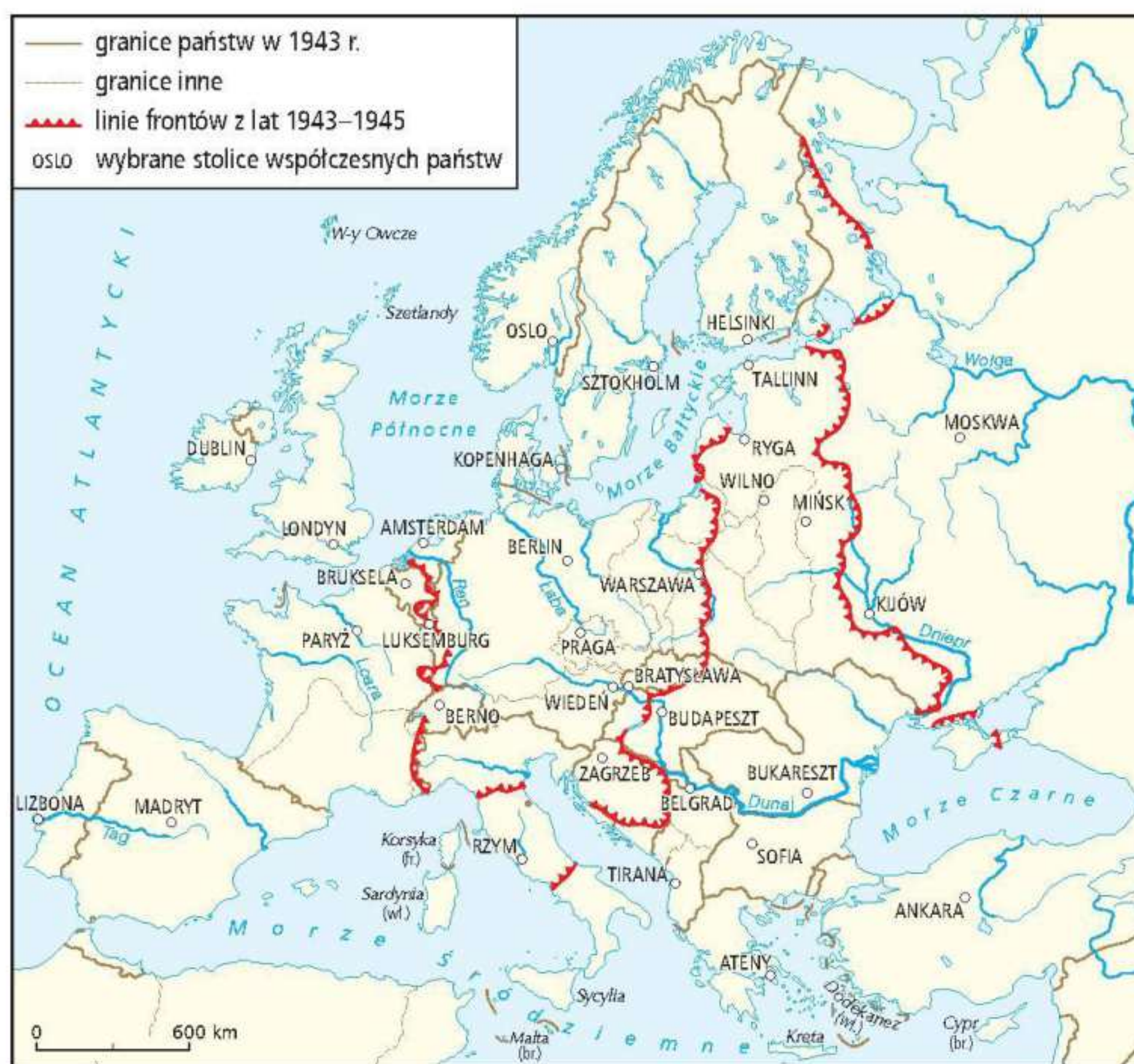

Na dobry początek

- 1 Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Operacja lądowania aliantów w Normandii nosiła kryptonim „Market Garden”.	P	F
Klasztor na Monte Cassino został zdobyty w maju 1944 r. przez żołnierzy 2. Korpusu Polskich Sił Zbrojnych.	P	F
Taktyka żabich skoków była stosowana przez wojska amerykańskie podczas walk z Japończykami na Pacyfiku.	P	F
Dokument zwany Kartą atlantycką został podpisany przez przywódców USA i ZSRS.	P	F

- 2 Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

- a) Zamaluj na mapie kolorem zielonym obszar Europy kontrolowany na przełomie 1943 i 1944 r. przez siły Wielkiej Koalicji.

- ★ b) Podkreśl nazwy co najmniej trzech współczesnych stolic państw, do których wkroczyły wojska Wielkiej Koalicji w 1944 r.

- E** **3** Uporządkuj podane wydarzenia tak, aby utworzyły poprawny związek przyczynowo-skutkowy. Wpisz litery w kratki we właściwej kolejności.

- A. Konferencja w Teheranie.
- B. Przystąpienie USA do wojny.
- C. Lądowanie aliantów w Normandii.
- D. Wyzwolenie Francji.
- E. Zajęcie przez aliantów zachodnich Niemiec.

- 4** Przyjrzyj się zamieszczonej fotografii. Następnie wykonaj polecenia.

a) Zapisz imię i nazwisko każdej z postaci oznaczonych na zdjęciu. Dopisz obok nazwę państwa, które dana osoba reprezentowała.

1 – _____

2 – _____

3 – _____

Jałta, luty 1945 r.

b) Wstaw znak „x” w kratki obok tych decyzji, które zostały podjęte podczas konferencji uwiecznionej na zamieszczonej fotografii.

- ☐ Niemcy po bezwarunkowej kapitulacji zostaną podzielone na cztery strefy okupacyjne.
- ☐ Alianci otworzą front w Europie Zachodniej.
- ☐ Powojenna Polska znajdzie się w sowieckiej strefie wpływów.
- ☐ Po zakończeniu walk w Europie ZSRS wystąpi przeciwko Japonii.

- 5** Napisz, które państwo pierwsze użyło bomby atomowej. Wyjaśnij, kiedy do tego doszło i jakie były skutki ataku.

Sprawdź, czy potrafisz

Mapa do zadania 1.

	Niemcy i ich sojusznicy		– granice państw
	obszary okupowane przez Niemców i ich sojuszników		– granica tzw. Wielkich Niemiec
	państwa koalicji antyhitlerowskiej	1	– Protektorat Czech i Moraw
	państwa neutralne	2	– Generalne Gubernatorstwo

Na podstawie: J. Tyszkiewicz, E. Czapiewski, *Historia powszechna. Wiek XX*, Warszawa 2012.

Zadanie 1.

CKE grudzień 2020

Rozstrzygnij, czy na mapie przedstawiono granice państw europejskich z 1940 roku. Odpowiedź uzasadnij.

Zdjęcia do zadania 2.

Berlin

Paryż

Hiroszima

Zadanie 2.

Spośród przedstawionych na fotografiach wydarzeń oznaczonych literami A–C wybierz wydarzenie chronologicznie pierwsze i wydarzenie chronologicznie ostatnie. W tabeli zaznacz litery, którymi oznaczono te wydarzenia.

wydarzenie chronologicznie pierwsze	A	B	C
wydarzenie chronologicznie ostatnie	A	B	C

Tekst do zadania 3.

Prezydent Stanów Zjednoczonych i Premier p. Churchill, reprezentujący Rząd Jego Królewskiej Mości w Zjednoczonym Królestwie, spotkali się na morzu. [...] Uzgodnili oni brzmienie poniższej deklaracji wspólnej: [...]

Po pierwsze, ich kraje nie dążą do żadnego rozrostu ani pod względem terytorialnym, ani pod żadnym innym względem [...];

Po trzecie, szanują oni prawo wszystkich ludów do wybrania sobie rządu, pod jakim chcą żyć [...];

Po szóste, spodziewają się oni, że po ostatecznym złamaniu tyranii narodowosocjalistycznej zapanuje pokój, który da wszystkim narodom możliwość przebywania bezpiecznie w swych granicach [...].

Zadanie 3.

Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1., 2. lub 3.

Opisane w tekście źródłowym zasady powojennego ładu na świecie pochodzą z

A.	Karty atlantyckiej,	ponieważ strony porozumienia	1.	zgodziły się na powojenny podział Europy na dwie strefy wpływów: zachodnią i wschodnią.
			2.	zdecydowały o wspólnym wypowiedzeniu wojny państwom Osi.
B.	komunikatu konferencji teherańskiej,		3.	uznały prawo wszystkich narodów do rządów demokratycznych.

II. Polacy podczas II wojny światowej

1 Dwie okupacje

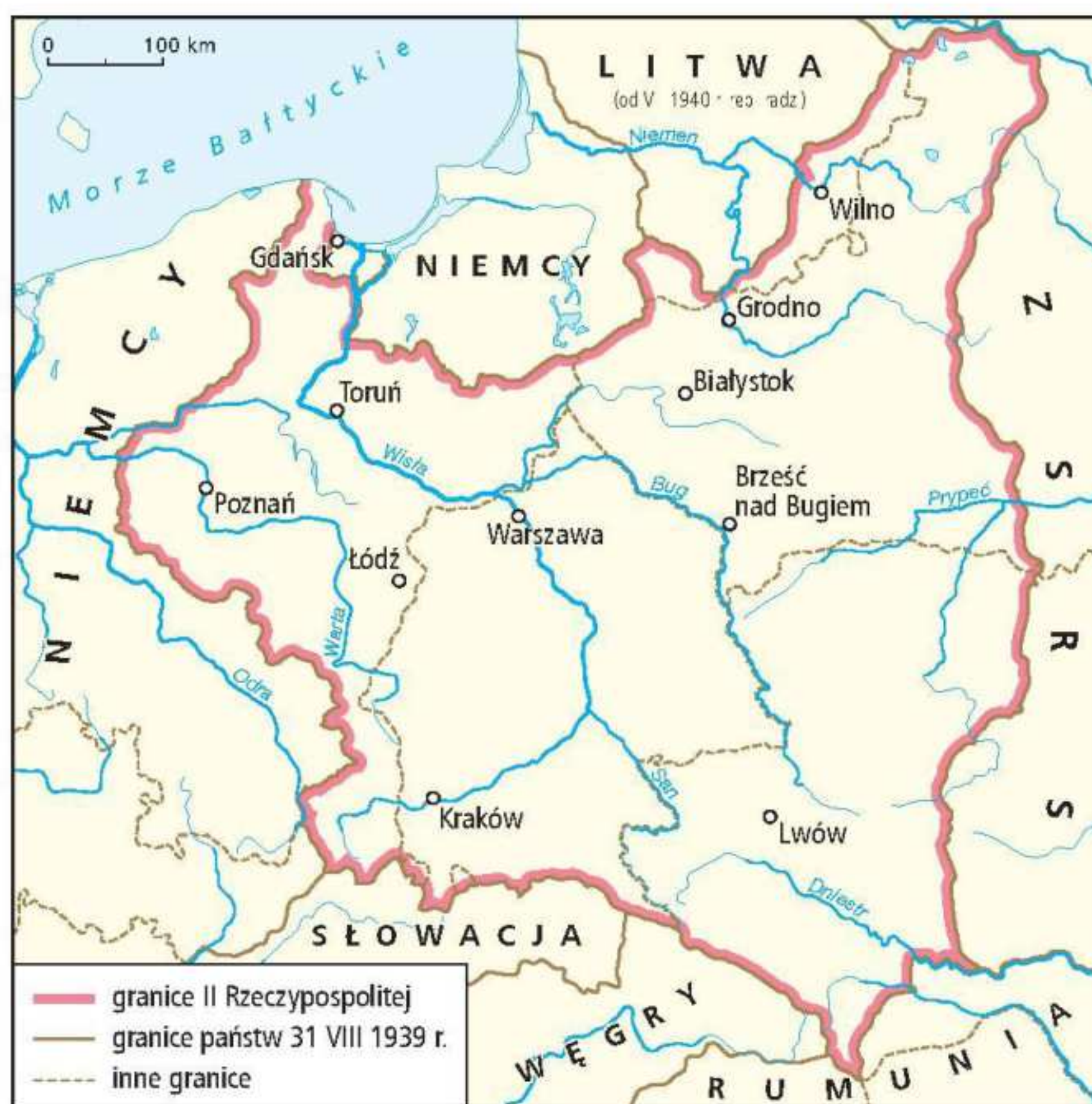
Rozwiąż
dodatkowe
zadania
docwiczenia.pl
Kod: H8VV1C

Na dobry początek

1 Wstaw literę „N” w kratki przy wyrażeniach opisujących okupację niemiecką i „S” przy tych, które odnoszą się do okupacji sowieckiej.

- ☐ deportacje Polaków do Kazachstanu i na Syberię
- ☐ rządy gubernatora Hansa Franka
- ☐ przeprowadzenie akcji „AB”
- ☐ egzekucje polskich oficerów w Katyniu

2 Zapoznaj się z mapą, a następnie wykonaj polecenia.

- a) Zamaluj na zielono obszary II Rzeczypospolitej włączone w 1939 r. do ZSRS.
- b) Pokoloruj na niebiesko obszar Generalnego Gubernatorstwa.
- c) Podkreśl nazwę miasta, które było siedzibą władz Generalnego Gubernatorstwa.

E 3 Zapoznaj się z tekstem źródłowym, a następnie wykonaj polecenia.

Na godzinę przed wykładem otrzymałem od rektora list z prośbą, abym przybył do niego kilkanaście minut przed 12. Kiedy zbliżyłem się do Uniwersytetu, uderzyła mnie wielka ilość wojskowej policji [...] z karabinami i w hełmach ustawiona koło Collegium Novum. [...]

Punktualnie o 12 przybył do gabinetu rektora major Müller [czyt.: miller] w hełmie, którego nie zdjął, z nim sześciu uzbrojonych oficerów policyjnych, a równocześnie prawie wrócił z sekretariatu rektor, który przywitawszy Müllera, przedstawił mnie jako profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego. [...]

Müller kazał nam wychodzić. W korytarzu przed salą stał szereg uzbrojonych żołnierzy policyjnych, którzy wychodzących rewidowali przez obmacywanie kieszeni. Nie wiem, w jakim celu, bo się nas o nic nie pytali. Zdaje się, że szukali broni! Po rewizji zaprowadzono nas na przyległą ulicę Gołębią, gdzieśmy z trudem weszli do zwykłych wysokich aut ciężarowych, zasłoniętych, bez ławek, a tak niskich, żeśmy nawet prosto stanąć nie mogli i utrzymywali się stojąc pochyleni i oparci jedni o drugich.

a) Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Relacja opisuje działalność Sowietów na okupowanych przez nich ziemiach polskich.	P	F
Wspomniane wydarzenia rozegrały się na terenie Generalnego Gubernatorstwa.	P	F

b) Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Opisane w tekście wydarzenia były elementem

A. Akcji Specjalnej „Kraków”.

C. operacji „Tannenberg”.

B. akcji pacyfikacyjnej „AB”.

D. zbrodni katyńskiej.

4 Zapoznaj się z ilustracją, a następnie opisz, w jakim celu takie ogłoszenia były upubliczniane przez władze niemieckie.

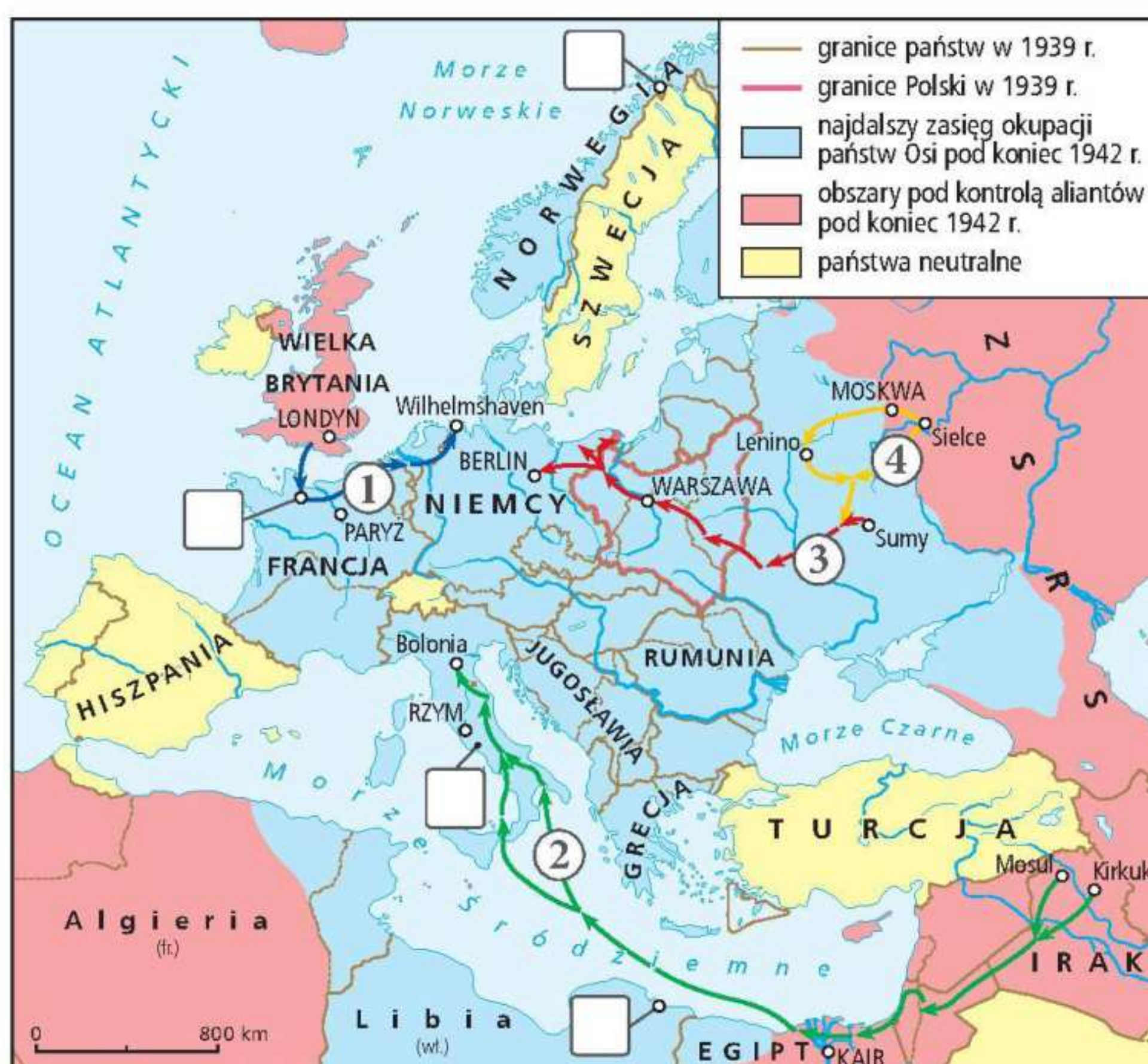
Na dobry początek

- 1** Połącz postacie z właściwymi funkcjami sprawowanymi przez nie w latach II wojny światowej. Pamiętaj, że jedna z osób pełniła dwie funkcje.

Władysław Sikorski •
Władysław Raczkiewicz •
Stanisław Mikołajczyk •

- Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
- premier Rzeczypospolitej Polskiej
- Naczelnny Wódz Polskich Sił Zbrojnych
- Przewodniczący Rady Narodowej RP

- 2** Zapoznaj się z mapą, a następnie wykonaj polecenia.

a) Podkreśl nazwę państwa, w którym internowano władze polskie we wrześniu 1939 r.

b) Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Szlak bojowy armii Andersa został oznaczony na mapie numerem

- A. 1. B. 2. C. 3. D. 4.

c) Wpisz w kratki na mapie właściwe litery odpowiadające miejscom, w których odbyły się bitwy z udziałem polskich wojsk.

- A. Tobruk B. Monte Cassino C. Falaise D. Narwik

E 3 Zapoznaj się z tekstem pieśni. Następnie wykonaj polecenia.

*Runęli przez ogień, straceńcy,
niejeden z nich dostał i padł,
jak ci z Samosierry szaleńcy,
Jak ci spod Racławic sprzed lat.
Runęli impetem szalonym,
I doszli. I udał się szturm.
I sztandar swój biało-czerwony
Zatknęli na gruzach wśród chmur.*

*Czerwone maki na Monte Cassino
Zamiast rosy piły polską krew.
Po tych makach szedł żołnierz i ginął,
Lecz od śmierci silniejszy był gniew.
Przejdą lata i wieki przeminą.
Pozostaną ślady dawnych dni
I wszystkie maki na Monte Cassino
Czerwiejsze będą, bo z polskiej
wzrosną krwi.*

a) Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Tekst pieśni opowiada o bitwie stoczonej przez żołnierzy armii gen. Zygmunta Berlinga.	P	F
Pieśń dotyczy wydarzeń z 1944 r.	P	F

b) Wyjaśnij, jaki był skutek bitwy opisanej w tekście pieśni.

★ **c)** Napisz, do jakich dwóch wydarzeń sprzed II wojny światowej odwołuje się pieśń.

- _____
- _____

4 Przyjrzyj się plakatowi. Następnie wykonaj polecenia.

a) Napisz, jakiego wydarzenia dotyczy plakat.

b) Wyjaśnij, kto i w jakim celu dążył do nagłośnienia zbrodni, którą ilustruje plakat.

TAJEMNICE

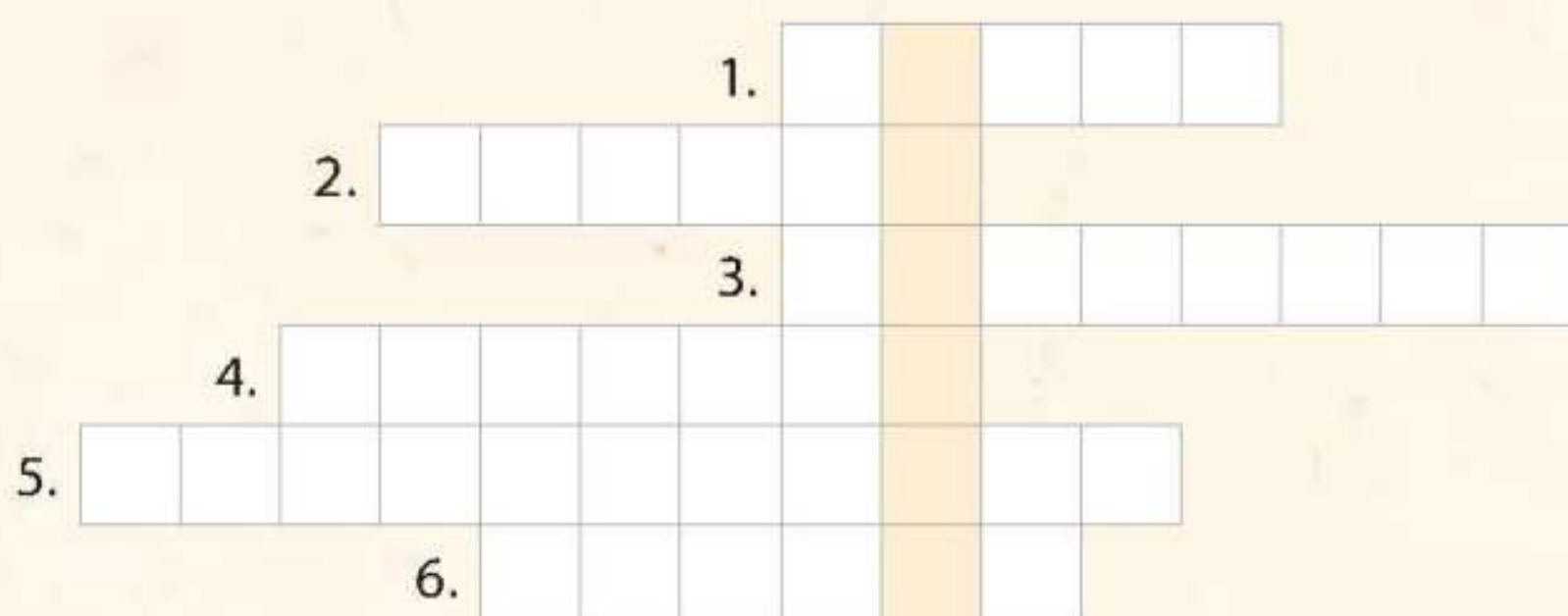
Kim był kapral Wojtek?

- 1** Uzupełnij odpowiednimi informacjami książeczkę wojskową niedźwiedzia Wojtka.

	_____

zdjęcie (wklej zdjęcie lub narysuj portret niedźwiedzia)	nazwa jednostki _____
_____	stopień _____
imię _____	imię i nazwisko dowódcy _____

- 2** Rozwiąż krzyżówkę. Jej hasło to nazwisko wybitnego Polaka. Napisz pod krzyżówką, kim była ta postać.

1. Jedno z miast, w których znajduje się pomnik kaprala Wojtka.
2. Nazwa medalu przyznawanego zwierzętom za służbę wojskową.
3. Miasto, w którym pod koniec życia mieszkał niedźwiedź Wojtek.
4. Zwierzęta, które dawniej przekazywały meldunki w wojsku brytyjskim.
5. Miasto w Egipcie, z którego żołnierze 22. kompanii transportowej wypłynęli do Włoch.
6. Jedna z ulubionych zabaw kaprala Wojtka.

Wyjaśnienie hasła: _____

SPRZED WIEKÓW

- 3** Przyjrzyj się odznace 22. Kompanii Zaopatrywania Artylerii. Następnie wykonaj polecenia.

- a) Napisz, jakie zwierzę zostało przedstawione w centralnej części odznaki.

- b) Wybierz jeden element graficzny odznaki i wyjaśnij jego symbolikę.

- ★ **4** Odwołując się do swojej wiedzy historycznej, podaj przykład wydarzenia sprzed XX w., w którym wzięły udział zwierzęta. Napisz, kiedy miało ono miejsce i jaką rolę odegrały w nim zwierzęta.

Na dobry początek

1 Podkreśl szereg, w którym prawidłowo przedstawiono, jak kolejno nazywały się polskie podziemne siły zbrojne.

- A. Służba Zwycięstwu Polski → Związek Walki Zbrojnej → Armia Krajowa
- B. Związek Walki Zbrojnej → Armia Krajowa → Służba Zwycięstwu Polski
- C. Związek Walki Zbrojnej → Służba Zwycięstwu Polski → Armia Krajowa
- D. Służba Zwycięstwu Polski → Armia Krajowa → Związek Walki Zbrojnej

2 Zapoznaj się z tekstem źródłowym, a następnie wykonaj polecenia.

Sprawozdanie podpułkownika Antoniego Chruściela, 22 sierpnia 1941 r.

Młodzież męska w wieku 15–20 lat pracuje chętnie. Brak [...] rozwagi nie pozwala jej na poważniejszą pracę. Natomiast praca tego rodzaju, jak roznoszenie komunikatów, rozklejanie odezw i nalepek propagandowych, napisy itp. – wykonują chłopcy z zapałem. Na ogół nie umieją utrzymać języka za zębami i robią wszystko raczej [...], aby się móc pochwalić. [...] Młodzież w wieku poborowym wykazuje mniej [...] zainteresowania się pracą niepodległościową – niż chłopcy młodzi. Trafiają się jednak [...] jednostki b. [bardzo] wartościowe. Ogół demonstruje na początku gwałtowny zapał i chęć do pracy, a później, gdy dostanie jakąś konkretną robotę – zapał ten wybitnie maleje i w miarę piętrzących się trudności, zupełnie zanika. [...] Najbardziej równy poziom widzę u kobiet. Bardzo systematyczne i nie zniechęcające się. [...] Ogólnie rzecz biorąc – do prac konspiracyjnych nadają się lepiej kobiety.

a) Wyjaśnij, czym różnił się stosunek do pracy w konspiracji chłopców w wieku 15–20 lat i ich starszych kolegów oraz koleżanek.

b) Wskaż, jakich cech charakteru oczekiwał od osób zaangażowanych w konspirację autor przytoczonego sprawozdania.

- 3** Zapoznaj się z fotografią, a następnie uzupełnij tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

Na fotografii widać efekty działań prowadzonych w ramach 3.1. _____. Takie akcje były organizowane przede wszystkim przez członków 3.2. _____. W tym wypadku celem podjętych działań było 3.3. _____.

3.1. A. akcji dywersyjnych	B. małego sabotażu	C. służby pomocniczej
3.2. A. Armii Krajowej	B. Kedywu	C. Szarych Szeregów
3.3. A. powstrzymanie działań okupanta	B. podniesienie Polaków na duchu	C. napiętnowanie kolaborantów

- E** **4** Rozstrzygnij, czy przedstawiona ilustracja z okresu okupacji miała zachęcać czy zniechęcać do czytania „Nowego Kuriera Warszawskiego”. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

TAJEMNICE

Akcje polskiego ruchu oporu

- 1** Oceń, czy poniższe zdania są prawdziwe. Zaznacz literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

Podejmowane przez Armię Krajową akcje zbrojne przeciwko Niemcom były koordynowane przez Kedyw.	P	F
Jan Bytnar był dowódcą hufca „Południe” w Szarych Szeregach.	P	F
Celem akcji pod Arsenalem było wyeliminowanie „kata Warszawy” – Franza Kutschery.	P	F
Na akcje zbrojne polskiego podziemia Niemcy odpowiadali masowymi egzekucjami cywilów.	P	F

- 2** Zapoznaj się z tekstem niemieckiego obwieszczenia z 2 lutego 1944 r., a następnie wykonaj polecenia.

Mimo wielokrotnych ostrzegawczych odezw zbrodnicze elementy tajnej organizacji [...], stojącej na żołdzie Anglii, dnia 1.2.1944 r. znowu dokonały ohydneho, podstępного zamachu, w czasie którego dwóch Niemców straciło życie. Na skutek tego spośród osób, skazanych przez sąd Doraźny [...] za przestępstwa polityczne na śmierć, przewidzianych do ułaskawienia dnia 2.2.1944 r. 100 osób należących do organizacji [...] zostało w Warszawie publicznie rozstrzelanych.

- a)** Określ, w jaki sposób autor tego obwieszczenia starał się przedstawić akcję polskiego ruchu oporu.

- b)** Wyjaśnij, w jakim celu opublikowano to obwieszczenie. Uzasadnij odpowiedź.

SPRZED WIEKÓW

E 3 Zapoznaj się z materiałem źródłowym i wykonaj polecenia.

Bilans akcji bojowej, przeprowadzonej w dniu 26.III. na ulicy Bielańskiej, wynosi:
— uwolniono 25 więźniów, z czego jeden, skatowany na ul. Szucha, zmarł po uwolnieniu.
— straty własne: 2 rannych.
— straty nieprzyjaciela: zabici — 1 officer SS, 4 funkcjonariuszy Gestapo; ranni — 2 agentów cywilnych, 2 policjantów granatowych.
— zdobyto 1 samochód i 4 pistolety, zniszczono samochód więzienny.
Akcja została przeprowadzona zgodnie z planem i w sposób brawurowy.
Kier. Walki Konspiracyjnej
8.IV.1943 r.

a) Dokończ zdania. Wybierz właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Sprawozdanie dotyczy przeprowadzonej przez Polaków akcji pod kryptonimem

A. „Główki”.

C. „Meksyk II”.

B. „Meksyk I”.

D. „Kutschera”.

Dowódcą opisanej akcji był

A. Emil Fieldorf.

C. Stanisław Broniewski.

B. Bronisław Pietraszewicz.

D. Tadeusz Zawadzki.

b) Napisz, kim był zmarły więzień, o którym wspomniano w sprawozdaniu.

★ **c) Napisz, jakie emocje mogły budzić takie komunikaty wśród osób, których bliscy byli przetrzymywani na Pawiaku.**

Na dobry początek

- 1 Połącz imię i nazwisko postaci z działaniami, które prowadziła w czasie II wojny światowej.

Irena Sendlerowa •

Jan Karski •

Witold Pilecki •

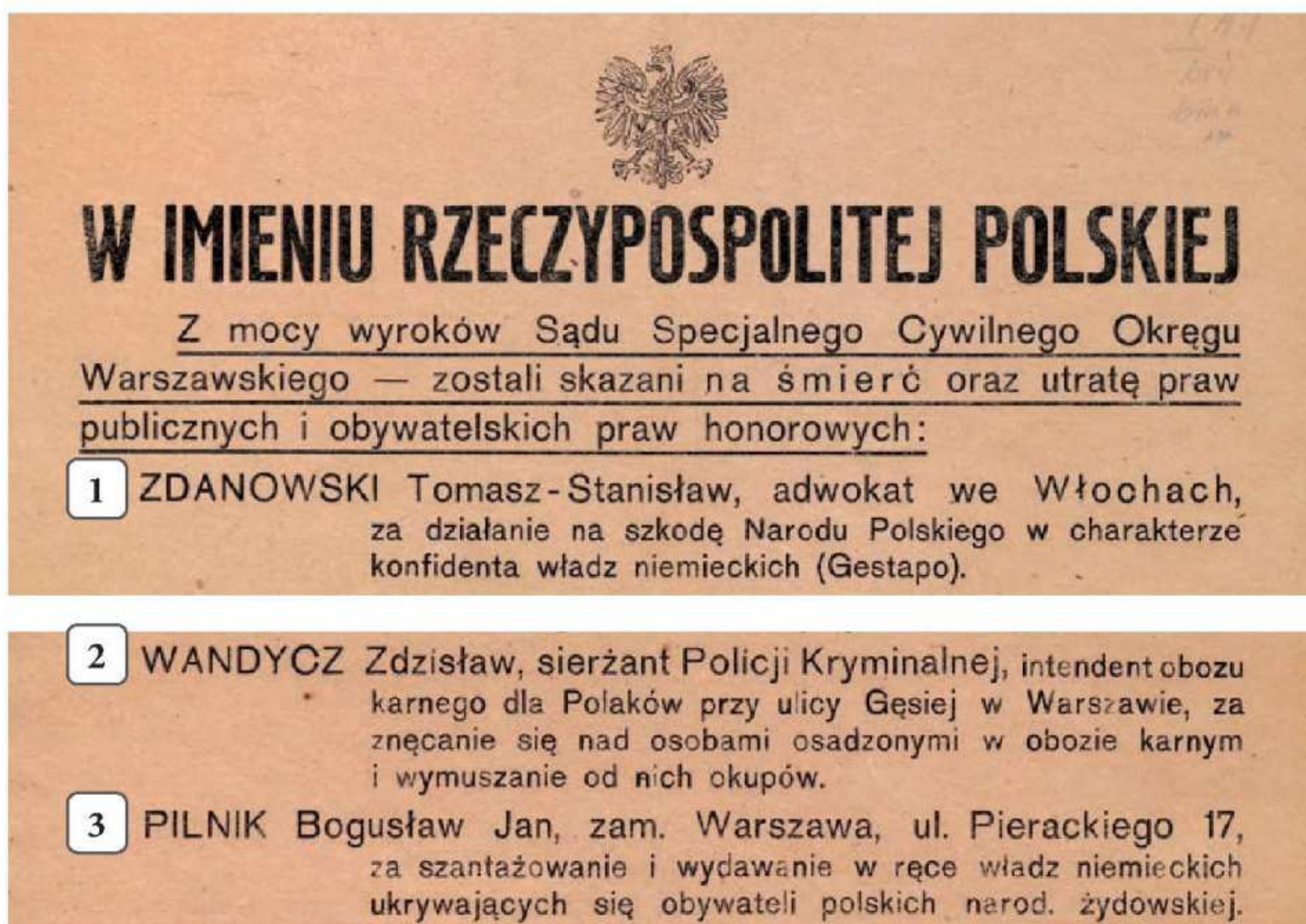
- udział w powstaniu w getcie
- ratowanie żydowskich dzieci z getta
- organizowanie konspiracji w Auschwitz
- przekazywanie informacji aliantom o sytuacji w getcie

Obejrzyj film

docwiczenia.pl
Kod: H8D31E

- 2 Zapoznaj się z fragmentami plakatu z czasów okupacji, a następnie wykonaj polecenia.

Intendent – osoba odpowiedzialna za zaopatrzenie.

Konfident – informator, donosiciel.

- a) Określ, jak nazywano działania, które podejmował trzeci ze skazanych.

- b) Wyjaśnij, dlaczego Polskie Państwo Podziemne ścigało i skazywało na śmierć osoby, które dopuściły się czynów wskazanych na przedstawionym plakacie.

- 3** Zapoznaj się z relacją dotyczącą wydarzeń z 19 kwietnia 1943 r. Następnie wykonaj polecenia.

Podczas wtargnięcia po raz pierwszy do getta udało się Żydom i polskim bandytom przez zaatakowanie przygotowanym zawczasu ogniem odeprzeć rzucone do walki siły łącznie z czołgami i samochodami pancernymi. Przy drugim natarciu, około godz. 8.00, rzuciłem na ogarniętą walką odcinki siły podzielone na małe grupy w celu przetrząśnięcia całego getta. Mimo ponownego zaatakowania ogniem udało się teraz systematycznie przeszukać całe kompleksy budynków.

- a)** Wskaż, z czyjej perspektywy została napisana ta relacja. Uzasadnij odpowiedź.

- b)** Przedstaw, jakie sukcesy militarne odnieśli powstańcy w pierwszym dniu walki.

- 4** Zapoznaj się z niemieckim plakatem propagandowym z czasów II wojny światowej i z relacją Leszka Staszewskiego – robotnika przymusowego w III Rzeszy. Rozstrzygnij, czy obietnice przedstawione na plakacie były realizowane w rzeczywistości. Uzasadnij swoją odpowiedź, odnosząc się do obu źródeł.

Rozpoczyna się pierwszy dzień pracy w fabryce. I pomyśleć, że już od trzech tygodni powinienem być uczniem siódmej klasy szkoły powszechnej [...]. Czekam jednak inną szkołę – 10 godzin dziennie w niemieckiej fabryce [...]. Trzy razy dziennie nędzny posiłek, intensywna praca, brak należytego wypoczynku w nocy [...]. Jako tako jeszcze radzę sobie z wybijaniem stalowych szpilek, gdyż pracę tę wykonuję siedząc. Gorzej, jeśli od czasu do czasu majster każe przetoczyć między maszynami ciężki wózek, załadowany szpulami sznurka. Jeśli jakoś zdołam wprawić ten pojazd w ruch, brak mi sił, aby potem – na dany mi znak – zatrzymać go we właściwym miejscu.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Na dobry początek

- 1** Spośród poniższych wydarzeń oznaczonych literami A–D wybierz wydarzenie chronologicznie pierwsze i chronologicznie ostatnie. W tabeli zaznacz litery, którymi oznaczono te wydarzenia.

wydarzenie chronologicznie pierwsze	A	B	C	D
wydarzenie chronologicznie ostatnie	A	B	C	D

- A. Wysiedlenie ludności Warszawy. C. Wybuch powstania warszawskiego.
B. Opracowanie koncepcji planu „Burza”. D. Początek operacji „Ostra Brama”.

- 2** Zapoznaj się z treścią rozkazu dowódcy Armii Krajowej. Następnie wykonaj polecenia.

Gwałtowny rozwój działań na wschodzie zwiększa prawdopodobieństwo bliskiego załamania się Niemiec, a szczególnie frontu wschodniego. Związana z tym możliwość głębokiego odwrotu wojsk niemieckich może już w niedługim czasie wytworzyć na ziemiach naszych położenie, w którym AK wzmoże swe działania z bronią, co będzie wymagać od dowódców wszystkich szczebli stanowczych i jasnych decyzji, jednolitości postępowania, inicjatywy i poświęcenia. W związku z powyższym, na podstawie instrukcji rządu dla kraju przesłanej mi przez Naczelnego Wodza, rozkazuję:

I. Wszystkie nasze przygotowania wojenne zmierzają do działań zbrojnych przeciw Niemcom. W żadnym wypadku nie może dojść do działań zbrojnych przeciw Rosjanom wkraczającym na ziemię naszą w ślad za ustępującymi pod ich naporem Niemcami, poza koniecznymi atakami samoobrony, co jest naturalnym prawem każdego człowieka. [...]

- a)** Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Zacytowany rozkaz dotyczy rozpoczęcia przez Armię Krajową akcji „Burza”.	P	F
Zgodnie z przytoczonym rozkazem żołnierze Armii Krajowej mieli stawić zbrojny opór Armii Czerwonej wkraczającej na ziemię polskie.	P	F

- b)** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Zacytowany rozkaz dowódcy Armii Krajowej wszedł w życie w roku

- A. 1939. C. 1944.
B. 1941. D. 1945.

3 Wstaw znak „x” w kratki obok działań i wydarzeń, które wpłynęły na podjęcie decyzji o rozpoczęciu powstania w Warszawie.

- ☐ wycofywanie z miasta niemieckiej administracji
- ☐ utworzenie ośrodka władzy komunistycznej w Lublinie
- ☐ uzyskanie zgody na rozpoczęcie powstania od władz państw sojusznich
- ☐ osiągnięcie pełnej gotowości bojowej przez formowane w mieście oddziały AK

4 Przyjrzyj się plakatowi z 1944 r. Napisz, do czego nawoływał. Wyjaśnij, dlaczego taka właśnie była wymowa plakatu.

5 Zapoznaj się z tekstem źródłowym, a następnie wykonaj polecenia.

Popatrzyliśmy na te stanowiska, wszystko płonęło dookoła, było jedno wielkie morze ognia, [...] straszny to był widok i weszliśmy do kanału. [...] Szliśmy cztery godziny. Wychodzimy na rogu Wareckiej i Nowego Świata [Śródmieście] i mówię „Boże, chłopaki, popatrzcie, tu są jeszcze szyby w oknach”. My [już] od Woli nie widzieliśmy ani szyb, ani okien. A tam jeszcze ktoś dodaje „Zobaczcie i jeszcze liście są na drzewach”. Wyszliśmy stamtąd, [...] w panterkach¹, umazani, a tam widzę wojsko, salutują sobie, a my przechodzimy. Dochodzi do nas jakiś oficer i mówi „Co wy nie salutujecie?”, a drugi [do niego] „Cicho, to ze Starówki, przestań...”. Byliśmy tacy zdziwieni.

¹ Panterka – kurtka lub bluza wojskowa w żółtobrunatne plamy.

a) Podkreśl szereg, w którym prawidłowo przedstawiono szlak bojowy autora relacji.

A. Starówka, Wola, Śródmieście	C. Wola, Starówka, Śródmieście
B. Wola, Śródmieście, Starówka	D. Starówka, Śródmieście, Wola

b) Wyjaśnij, co wywołało zdziwienie autora tekstu i towarzyszących mu powstańców.

Na dobry początek

- 1 Uporządkuj chronologicznie wydarzenia, które wpłynęły na kształt ustroju powojennej Polski. Wpisz właściwą literę w odpowiednie miejsce na osi czasu.

- A. utworzenie PKWN
- B. rozwiązanie Armii Krajowej
- C. uwięzienie 16 przywódców Polskiego Państwa Podziemnego
- D. przekroczenie dawnych granic II Rzeczypospolitej przez Armię Czerwoną

- 2 Rozwiń podane skróty – zapisz pełne nazwy każdej z organizacji.

- KRN – _____
- PKWN – _____
- TRJN – _____

E

- 3 Zapoznaj się z tekstem źródłowym. Następnie wykonaj polecenia.

Żołnierze Armii Krajowej!

Daję Wam ostatni rozkaz. Dalszą swą pracę i działalność prowadźcie w duchu odzyskania pełnej niepodległości Państwa i ochrony ludności polskiej przed zagładą. Starajcie się być przewodnikami Narodu i realizatorami niepodległego Państwa Polskiego. W tym działaniu każdy z Was musi być dla siebie dowódcą. W przekonaniu, że rozkaz ten spełnicie, że zostaniecie na zawsze wierni tylko Polsce oraz by Wam ułatwić dalszą pracę – z upoważnienia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zwalnię Was z przysięgi i rozwiązuję szeregi AK. [...]

- a) Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Zacytowany rozkaz został wydany w roku

- A. 1943. B. 1944. C. 1945. D. 1946.

- b) Wyjaśnij, na czym polegał obowiązek byłych żołnierzy AK wynikający z przedstawionego rozkazu.

- 4** Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Na konferencji w Teheranie podjęto decyzję o przesunięciu granic Polski na zachód.	P	F
Postanowienia konferencji w Teheranie zatajono przed polskim rządem na uchodźstwie.	P	F
Na konferencji w Jałcie zdecydowano o przebiegu polskiej granicy zachodniej wzdłuż linii Curzona.	P	F

- 5** Zapoznaj się z ulotką z połowy lat 40. XX w. Następnie wykonaj polecenia.

a) Określ, którego z przywódców europejskich mocarstw przedstawia karykatura.

b) Wyjaśnij, do jakich wydarzeń odnosi się przedstawiona ulotka.

c) Rozstrzygnij, czy przekaz ulotki na temat sytuacji Polski po konferencji jałtańskiej był zbliżony do stanowiska polskiego rządu w Londynie, czy do stanowiska PKWN. Uzasadnij odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Sprawdź, czy potrafisz

Tekst do zadania 1.

Służba w Tobruku była wyczerpująca fizycznie i psychicznie. We znaki dawały się nieznośne upały i chasimy, czyli suche i porywiste wiatry. Stale racjonowano wodę, często cuchnącą i słonawą. Pożywienie składało się wyłącznie z konserw. Tylko amunicji było pod dostatkiem. Powszechne było poczucie odosobnienia w pełnych szturów, piaszczystych i skalistych okopach. Walka miała bardzo specyficzny charakter. W dzień ożywione działania prowadziła artyleria obu stron oraz niemieckie lotnictwo. Do właściwych starć dochodziło w nocy. Dokonywano wówczas wypadów w głąb pozycji przeciwnika, prowadząc rozpoznanie, dezorganizując system dowodzenia i łączności przeciwnika i biorąc jeńców.

Zadanie 1.

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Przytoczona relacja dotyczy walk prowadzonych przez żołnierzy armii gen. Zygmunta Berlinga.	P	F
Opisywane walki toczyły się w północnej Afryce.	P	F
Najważniejszym problemem Polaków walczących o Tobruk był brak uzbrojenia i amunicji.	P	F

Tekst do zadania 2.

My tu nie mamy wyboru. „Burza” – kryptonim akcji – nie jest w Warszawie czymś odosobnionym, to jest ogniwo w długim łańcuchu, który zaczął się we wrześniu. Walki w mieście wybuchną, czy my tego chcemy czy nie. Za dzień, dwa lub trzy Warszawa będzie na pierwszej linii frontu. Nie wiem, może Niemcy wycofają się od razu, może dojdzie do walk ulicznych, jak w Stalingradzie. Czy pan sobie wyobraża, że nasza dysząca żądzą odwetu młodzież, którą myśmy szkolili od lat, sposobili do tej chwili, daliśmy jej broń do ręki, będzie się biernie przyglądała albo da się Niemcom bez oporu wywieźć do Rzeszy? Jeśli my nie damy sygnału do walki, ubiegają nas w tym komuniści, ludzie wtedy rzeczywiście uwierzą, że chcieliśmy stać z bronią u nogi [...].

Zadanie 2.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przytoczony tekst źródłowy mówi o przyczynach

A. rozpoczęcia kampanii wrześniowej.	C. utworzenia Armii Krajowej.
B. wybuchu powstania w getcie warszawskim.	D. wybuchu powstania warszawskiego.

Mapa do zadania 3.

Zadanie 3.

Dokończ zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Miasto, które w 1940 r. znajdowało się na terenie Generalnego Gubernatorstwa, zostało oznaczone na mapie numerem

- A. 1. B. 2. C. 3. D. 4.

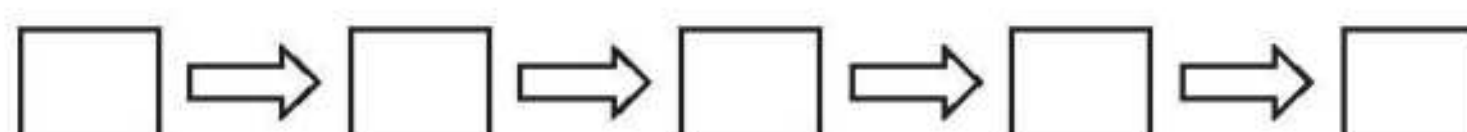
Miasto, w którym Armia Krajowa przeprowadziła operację pod kryptonimem „Ostra Brama”, zostało oznaczone numerem

- A. 1. B. 2. C. 3. D. 4.

Zadanie 4.

Uporządkuj podane wydarzenia tak, aby utworzyły poprawny związek przyczynowo-skutkowy. Wpisz litery w kratki we właściwej kolejności.

- A. Ewakuacja armii Andersa z ZSRS.
- B. Ogłoszenie informacji o odkryciu grobów w Katyniu.
- C. Podpisanie paktu Sikorski-Majski.
- D. Utworzenie armii Andersa w ZSRS.
- E. Zerwanie stosunków dyplomatycznych pomiędzy Polską i ZSRS.

III. Świat po II wojnie światowej

1 Początek zimnej wojny

Rozwiąż
dodatkowe
zadania
docwiczenia.pl
Kod: H81SJD

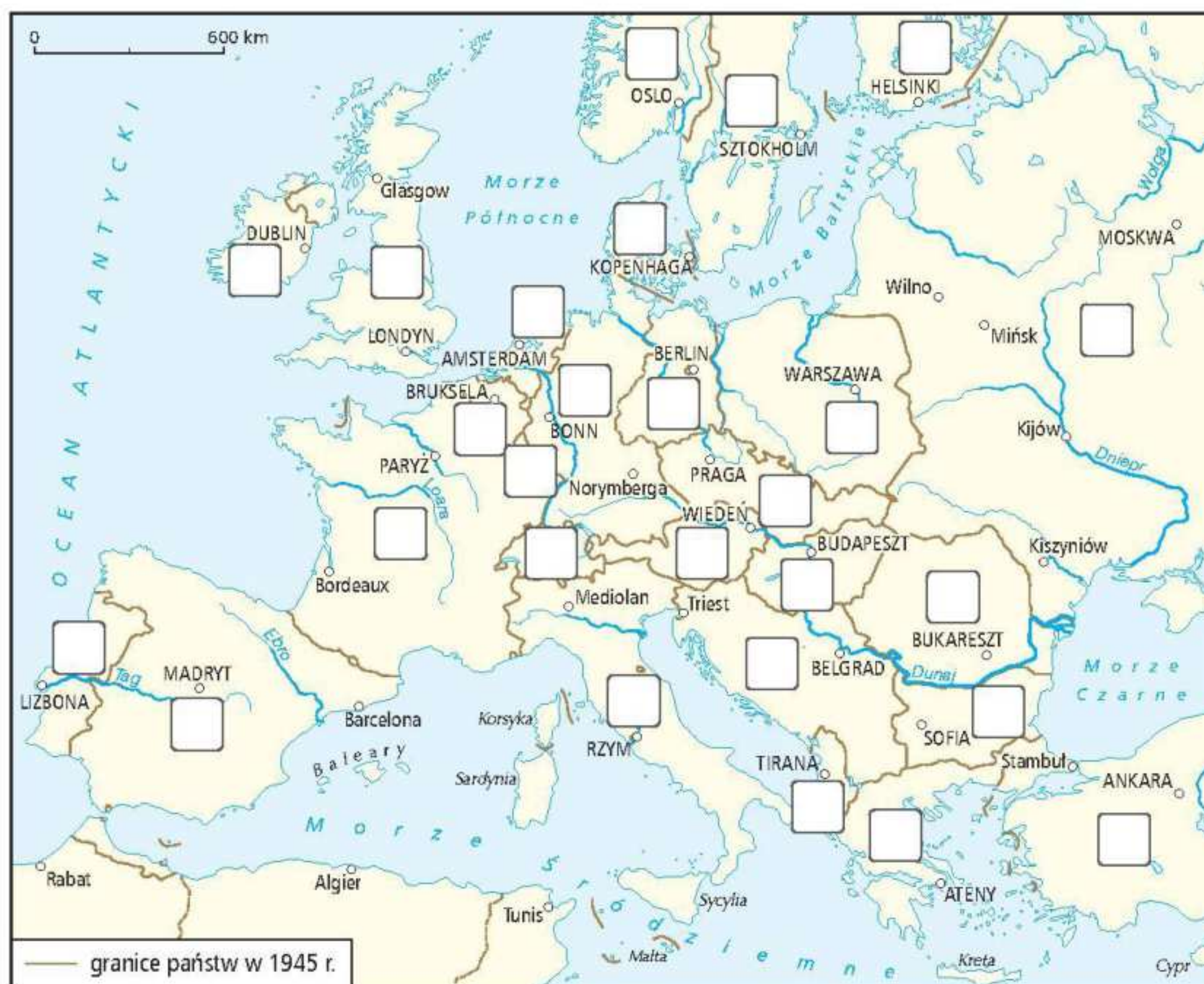
Na dobry początek

- 1 Uporządkuj chronologicznie wydarzenia z pierwszych lat po II wojnie światowej. Wpisz właściwą literę w odpowiednie miejsce na osi czasu.

A. powstanie NATO	D. konferencja założycielska ONZ
B. powstanie NRD	E. konferencja w Poczdamie
C. ogłoszenie planu Marshalla	F. początek kryzysu berlińskiego

- 2 Zapoznaj się z mapą, a następnie wykonaj polecenia.

- Zaznacz dowolnym kolorem granice dwóch państw, które po zakończeniu II wojny światowej zostały podzielone na strefy okupacyjne.
- Podkreśl nazwę miasta, w którym osądzono nazistowskich zbrodniarzy wojennych.
- Wpisz znak „x” w kratki na obszarach państw, które objęto planem Marshalla.

3 Zapisz rozwinięcie albo polskie tłumaczenie podanych skrótów.

- RFN – _____
- NRD – _____
- NATO – _____

4 Zapoznaj się z tekstem źródłowym. Następnie wykonaj polecenia.

[...] ponieważ brak poszanowania i pogarda dla praw człowieka doprowadziły do czynów barbarzyńskich, które wstrząsnęły sumieniem ludzkości, [...] Zgromadzenie Ogólne ogłasza niniejszą Powszechną Deklarację Praw Człowieka jako wspólny standard [...] do osiągnięcia przez wszystkie ludy i wszystkie narody, tak aby każda jednostka i każdy organ społeczny, mając stale na względzie niniejszą Deklarację, dążyły poprzez nauczanie i wychowanie do zapewnienia poszanowania tych praw i wolności [...].

a) Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Zacytowany dokument został wydany przez

- A. Zgromadzenie Ogólne ONZ. C. Radę Północnoatlantycką NATO.
B. Międzynarodowy Trybunał Wojskowy. D. władze RFN.

b) Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Cytowany akt prawny był wyrazem sprzeciwu wobec barbarzyństw dokonywanych w czasie II wojny światowej.	P	F
Według autorów deklaracji jej zapisy miały dotyczyć tylko mieszkańców państw leżących po zachodniej stronie żelaznej kurtyny.	P	F

5 Rozstrzygnij, czy przedstawiony plakat miał na celu promocję, czy wyśmianie planu Marshalla. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

TAJEMNICE

LEKCJA
na szóstkę

Mur berliński

1 Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Mur berliński miał na celu

- A. zahamowanie masowej emigracji Niemców z RFN do NRD i ZSRS.
- B. zatrzymanie ewentualnego ataku wojsk amerykańskich na ZSRS.
- C. zapobiegnięcie ucieczkom ludności ze wschodnich Niemiec na Zachód.
- D. uniemożliwienie ataku państw bloku wschodniego na RFN.

2 Zapoznaj się z tekstem źródłowym i planem miasta, a następnie wykonaj polecenia.

[...] stał się więc – [...] mówili jego mieszkańcy – „złotą klatką” albo „wyspą w czerwonym morzu”. Wokół tej części miasta zamknął się pierścień umocnień granicznych [...].

a) Zamaluj żółtym kolorem obszar, który mieszkańcy Berlina nazywali „złotą klatką”, a czerwonym – widoczny na planie teren odpowiadający określeniu „czerwone morze”.

b) Wyjaśnij znaczenie określenia „złota klatka”.

SPRZED WIEKÓW

- 3** Zapoznaj się z tekstem źródłowym oraz fotografią. Następnie wykonaj polecenia.

Helmut Kulbeik i Peter Fechter [...] próbowali ucieczki [...]. Trafiony kulą [Fechter] [...], osunął się na ziemię jeszcze po stronie wschodnioniemieckiej. Leżał tam przez prawie godzinę, rozpaczliwie wzywając pomocy. Ani zachodniobерlińscy policjanci, ani znajdujący się w pobliżu amerykańscy żołnierze nie chcieli ryzykować przejścia na stronę NRD. Wschodniobерlińscy pogranicznicy również beczynnie patrzyli, jak osiemnastolatek się wykrwawia. Gdy w końcu zabrali go do szpitala, było już za późno. [...] Umierał [...] na oczach licznych gapiów i fotoreporterów. [...] Amerykański tygodnik „Time” pisał o „murze hańby”. Musiało jednak minąć jeszcze ponad 27 lat, by ten mur runął.

Postrzelony Peter Fechter w strzeżonej strefie przy wschodniej ścianie muru berlińskiego.

- a)** Określ, w którym roku doszło do wydarzenia przedstawionego w źródłach.

- ★ **b)** Wyjaśnij, dlaczego w związku z ukazaniem w źródłach wydarzeniem mur berliński nazwano „murem hańby”.

- 4** Określ, po której stronie muru leżał obszar należący do NRD, a po której – do RFN. Wpisz właściwe skróty w wyznaczone miejsca na fotografii, a następnie uzasadnij odpowiedź.

Uzasadnienie: _____

Okolice muru berlińskiego w 1961 r.

2 Za żelazną kurtyną

Rozwiąż
dodatkowe
zadania
docwiczenia.pl
Kod: H8QXRT

Na dobry początek

1 Wstaw znak „x” w kratki obok stwierdzeń charakteryzujących kraje demokracji ludowej.

- ☐ łagodne traktowanie przeciwników partii rządzącej
- ☐ kopiowanie sowieckich rozwiązań ustrojowych i gospodarczych
- ☐ podporządkowanie polityki państwa celom Związku Sowieckiego
- ☐ zacieśnianie przyjaźni i współpracy z państwami zachodnioeuropejskimi
- ☐ sprawowanie władzy przez polityków zależnych od sowieckiej partii komunistycznej

2 Podkreśl nazwy obszarów, o które powiększyło się terytorium ZSRS po II wojnie światowej.

Austria, Łotwa, wschodnie kresy II Rzeczypospolitej, Besarabia, wschodnie Niemcy, Węgry

3 Zapoznaj się z mapą. Następnie wykonaj polecenia.

- a)** Zaznacz czerwoną linią granicę nazywaną żelazną kurtyną, która w okresie powojennym oddzielała blok państw komunistycznych od państw demokratycznych.
- b)** Zamaluj dowolnym kolorem obszar krajów demokracji ludowej.
- c)** Otocz kółkiem nazwę stolicy państwa komunistycznego, które pozostało niezależne od ZSRS.

4 Połącz każdą postać z właściwym opisem.

Josip Broz-Tito •	• premier Węgier w okresie rewolucji węgierskiej
Nikita Chruszczow •	• wieloletni dyktator Jugosławii
Imre Nagy •	• I sekretarz Komunistycznej Partii Związku Sowieckiego
	• przewodniczący Rady Państwa NRD

5 Zapoznaj się z tekstem źródłowym oraz fotografią wykonaną w 1956 r. w Budapeszcie. Następnie wykonaj polecenia.

Fragment relacji pisarza Wiktora Woroszylskiego

Na ulicach – tłumy. A mury, wystawy, tablice ogłoszeniowe krzyczą koślawymi literami: [...] „Rosjanie – do domu!”, „Strajk powszechny aż do wycofania się Rosjan z całych Węgier!” [...] Przechodzę przez plac, na którym pierwszego dnia rewolucji zwalili go z piedestału. Dokładniej, przecięli acetylenem [tzn. palnikiem gazowym] na wysokości kolan. Został pomnik jedyny w swoim rodzaju: para ogromnych butów na wysokim postumencie. [...] Ten, do którego należały one dawniej, przeniesiony został o kilka ulic dalej od placu swego imienia i ciśnięty na bruk. Głuchym echem rozlega się miarowe kucie. Mosiężny gigant zmienia się w kupę nieforemnych kawałków. Każdy chce mieć na pamiątkę kawałek [...].

a) Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Oba źródła dotyczą zniszczenia pomnika Imre Nagya.	P	F
Jedną z przyczyn opisanych wydarzeń była komunistyczna indoktrynacja narzucona społeczeństwu węgierskiemu.	P	F

b) Opisz skutki wydarzeń udokumentowanych w relacji Wiktora Woroszylskiego i na zamieszczonej fotografii.

Na dobry początek

- 1 Podkreśl nazwy kontynentów, na których po zakończeniu II wojny światowej nastąpił proces dekolonizacji.

Afryka, Ameryka Północna, Ameryka Południowa, Azja, Europa

- 2 Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Pojęcie „dekolonizacja” oznacza wyzwalamie się z zależności kolonialnej ludów pozaeuropejskich i tworzenie przez nie niepodległych państw.	P	F
Polityka Wielkiego Skoku realizowana w Chinach zakończyła się klęską i doprowadziła kraj do kryzysu.	P	F
Jako Trzeci Świat określano te państwa, które w konflikcie zimnowojennym oficjalnie opowiadały się po stronie Związku Sowieckiego i komunizmu.	P	F
W wyniku wojny koreańskiej południowa część Półwyspu Koreańskiego została podporządkowana władzy komunistów.	P	F

- 3 Wykreśl w każdym zdaniu błędne wyrażenie, tak aby powstały stwierdzenia prawdziwe.

Na czele Chińskiej Republiki Ludowej stał *Czang Kaj-Szek / Mao Zedong*.

Państwo zwane Koreą Północną to *Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna / Republika Korei*.

W bitwie pod Dien Bien Phu walczyły ze sobą wojska *Francji i Wietnamu / Chin i USA*.

- 4 Zapoznaj się z amerykańską karykaturą z 1966 r. i wykonaj polecenia.

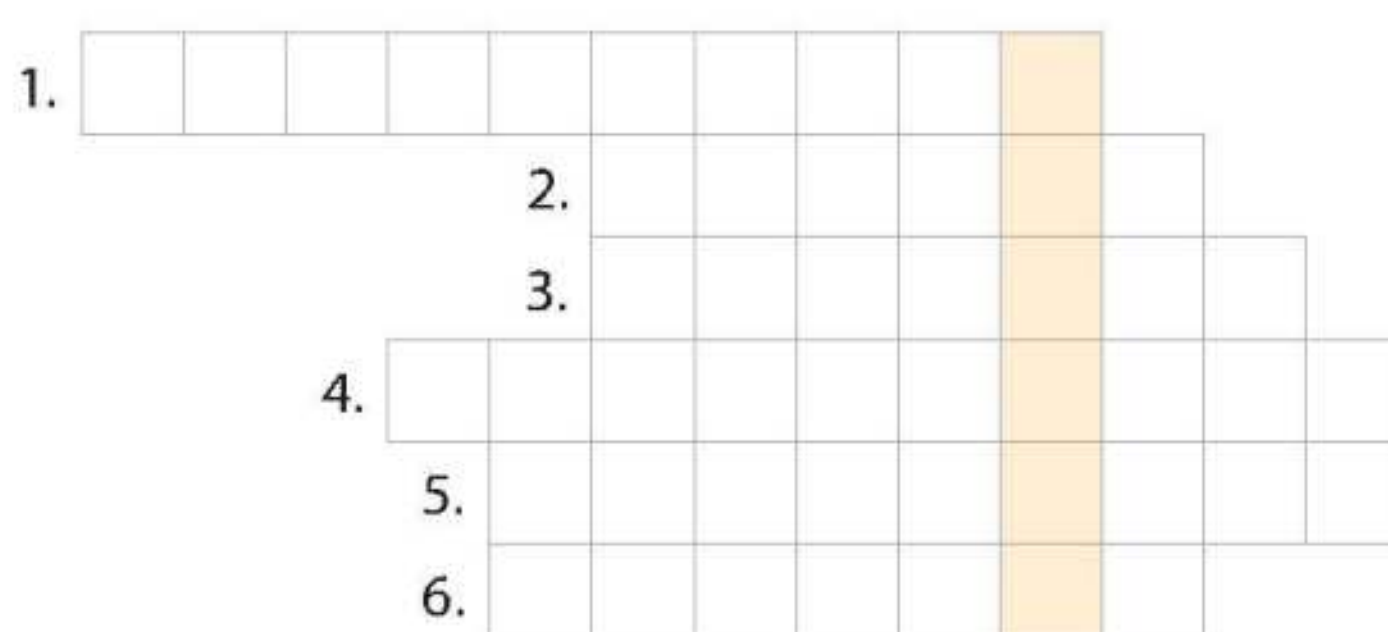
a) Wyjaśnij, kim jest postać niesiona w lektyce.

b) Określ, do którego wydarzenia w dziejach Chin nawiązał autor karykatury.

Tłumaczenie napisu z ang.: *Myśli Mao*.

- 5** Rozwiąż krzyżówkę. Następnie wyjaśnij, kim była postać, której nazwisko stanowi hasło główne.

1. Inna nazwa Partii Narodowej w Chinach.
2. Chińska wyspa, która nie była podporządkowana władzy Chińskiej Republiki Ludowej.
3. Dawna kolonia francuska w Azji Południowo-Wschodniej.
4. Nazwa miejscowości, w której w 1953 r. zawarto rozejm kończący walki na Półwyspie Koreańskim.
5. Dawna nazwa regionu w południowo-wschodniej Azji, w jego skład wchodził m.in. Laos.
6. Sporne terytorium między Indiami a Pakistanem.

Wyjaśnienie hasła: _____

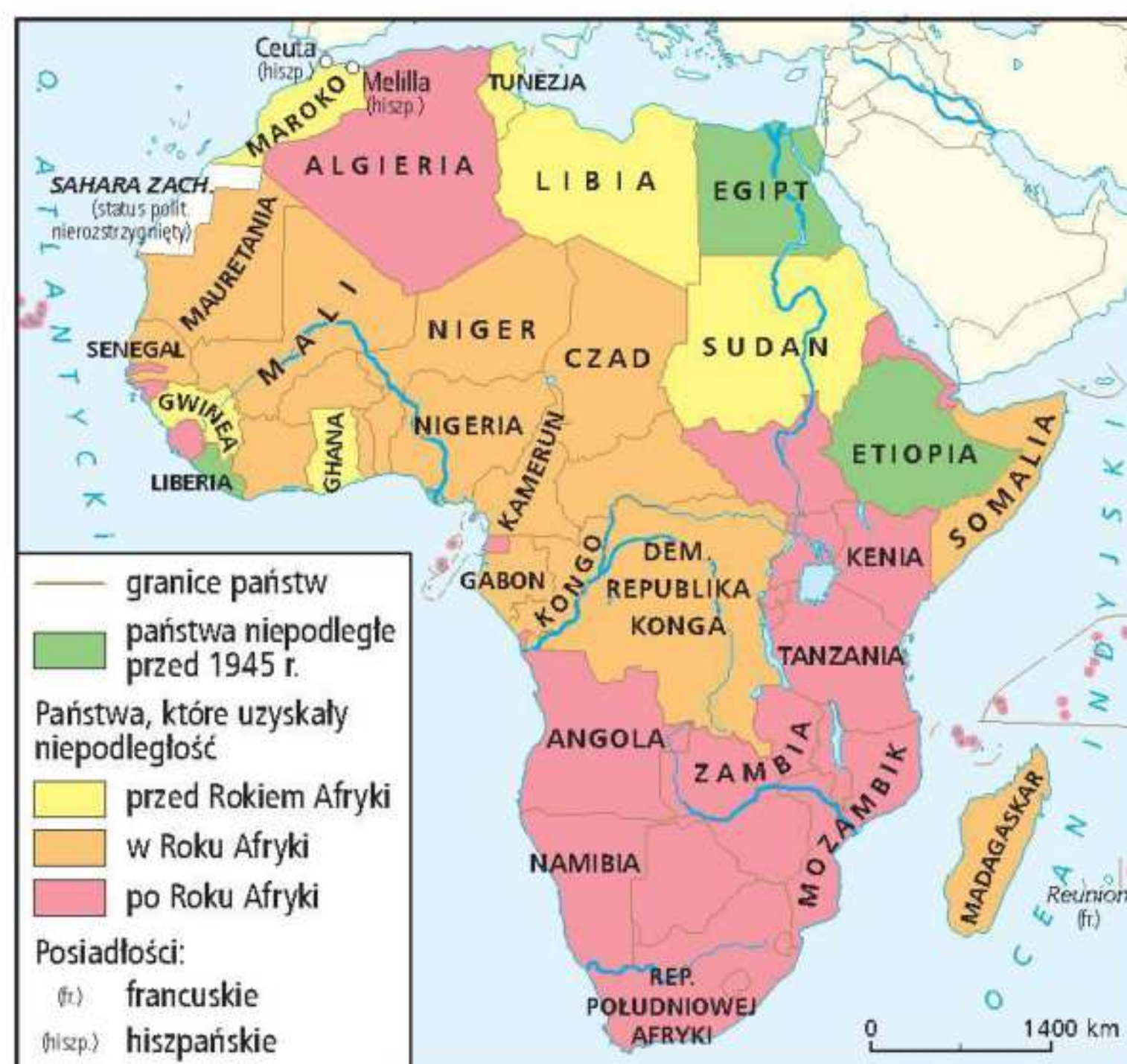
- E 6** Zapoznaj się z mapą. Następnie dokończ zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Jednym z państw, które uzyskało niepodległość w 1960 r., była

- A. Angola. C. Libia.
B. Etiopia. D. Nigeria.

Państwem niepodległym w czasie II wojny światowej był

- A. Czad. C. Niger.
B. Egipt. D. Sudan.

Jedynie państwo europejskie, które utrzymało niewielkie posiadłości w północnej Afryce pomimo jej dekolonizacji, to

- A. Francja. B. Hiszpania. C. Wielka Brytania. D. Portugalia.

Na dobry początek

1 Połącz przywódców z państwami, na których czele stali.

Saddam Husajn •	• Izrael
Dawid Ben Gurion •	• Egipt
ajatollah Chomejni •	• Irak
Gamal Abdel Naser •	• Iran
	• Jordania

2 Zapoznaj się z tekstem źródłowym. Następnie wykonaj polecenia.

Deklaracja niepodległości (fragmenty)

Po przymusowym wygnaniu ze swej ziemi przez cały okres rozproszenia naród zachował wiarę i nigdy nie zaprzestał pełnej nadziei modlitwy o powrót do swej ojczyzny i odzyskanie politycznej niezawisłości.

Przywiązanie do tradycji i historii sprawiły, iż kolejne pokolenia [...] dokładały starań, aby ponownie osiedlić się w swojej ojczyźnie. W ostatnich dziesięcioleciach rozpoczął się masowy powrót. Pionierzy¹ [...] i bojownicy użyźnili pustynię, przywrócili język hebrajski, zbudowali wioski i miasta, stworzyli kwitnące społeczeństwo sprawujące kontrolę nad własną gospodarką i kulturą, społeczeństwo kochające pokój – lecz potrafiące się bronić, przynoszące błogosławieństwo postępu wszystkim mieszkańcom kraju i pragnące stworzyć własne państwo.

¹ Pionierzy – tu: imigranci powracający do ojczyzny przodków.

a) Napisz, które państwo powstało w wyniku ogłoszenia cytowanej powyżej deklaracji niepodległości.

b) Wyjaśnij, w jaki sposób autorzy deklaracji argumentują prawo ich narodu do posiadania własnego państwa.

- 3** Uporządkuj chronologicznie wydarzenia z historii Bliskiego Wschodu. Wpisz właściwą literę w odpowiednie miejsce na osi czasu.

A. wojna sześciodniowa
B. kryzys sueski

C. wojna o niepodległość Izraela
D. wojna Jom Kippur

- 4** Dokończ zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W pierwszych latach po powstaniu Izraela jego ludność wywodziła się głównie spośród
A. ludności arabskiej wypędzonej z Palestyny. C. uciekinierów ze Stanów Zjednoczonych.
B. członków diaspory żydowskiej. D. rdzennych mieszkańców Palestyny.

Kryzys sueski rozpoczął się wskutek

A. wkroczenia armii irackiej do kraju bogatego w złoża ropy naftowej.
B. zamachu na życie szefa rządu jednego z państw bliskowschodnich.
C. ataku terrorystycznego na sportowców podczas igrzysk olimpijskich.
D. nacjonalizacji kanału łączącego morza: Śródziemne i Czerwone.

Operacja zbrojna o kryptonimie „Pustynna burza” zapoczątkowała

A. wojnę Iranu z Irakiem. C. I wojnę w Zatoce Perskiej.
B. inwazję Iraku na Kuwejt. D. wojnę Jom Kippur.

- E** **5** Rozstrzygnij, które ze zdjęć wykonanych w Iranie (A czy B) przedstawia realia po rewolucji islamskiej w 1979 r. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Na dobry początek

- 1 Przyporządkuj działania z okresu zimnej wojny do państwa, które je przeprowadziło. Wpisz właściwe litery do tabeli.

A. umieszczenie na orbicie „Sputnika”	D. wsparcie Wietnamu Południowego
B. pierwszy lot człowieka w kosmos	E. zdławienie Praskiej Wiosny
C. blokada morska Kuby	F. lądowanie ludzi na Księżycu

Stany Zjednoczone	Związek Sowiecki

- 2 Dokończ zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie odbyła się w 1973 r. w

- A. Berlinie. B. Pradze. C. Moskwie. D. Helsinkach.

Wojska PRL uczestniczyły w interwencji zbrojnej na terenie

- A. Kuby. B. Wietnamu. C. Czechosłowacji. D. Kambodży.

- 3 Zapoznaj się z amerykańską karykaturą z 1962 r., a następnie wykonaj polecenia.

Słowa dentysty: *To boli mnie bardziej niż ciebie!* ←

- a) Podaj imiona i nazwiska postaci przedstawionych na karykaturze.

A – _____ – przywódca Kuby

B – _____ – przywódca ZSRS

- b) Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1., 2. lub 3.

Karykatura przedstawia

A.	przyczynę	kryzysu kubańskiego, o czym świadczy nawiązanie do	1.	rozlokowania baz sowieckich na Kubie.
B.	skutek		2.	podjęcia współpracy między Kubą a ZSRS.
			3.	usuwania sowieckich rakiet z Kuby.

4 Połącz każdą postać z właściwym opisem.

Alexander Dubček •	• prezydent USA
John Fitzgerald Kennedy •	• przywódca Czerwonych Khmerów, dyktator Kambodży
Jurij Gagarin •	• I sekretarz Komunistycznej Partii Czechosłowacji
Neil Armstrong •	• przywódca ZSRS
Pol Pot •	• prezydent Wietnamu Północnego
Leonid Breżniew •	• pierwszy człowiek w przestrzeni kosmicznej
	• pierwszy człowiek na Księżycu

5 Zapoznaj się z tekstem źródłowym. Następnie wykonaj polecenia.

Przemówienie Leonida Breżniewa z 1968 r.

[...] kiedy wewnętrzne i zewnętrzne siły wrogie socjalizmowi usiłują skierować rozwój jakiegoś kraju ku restauracji kapitalistycznego ładu, kiedy powstaje groźba dla bezpieczeństwa całej wspólnoty socjalistycznej – jest to nie tylko problem danego kraju, ale problem ogólny, przedmiot troski wszystkich krajów socjalistycznych. Jest w pełni zrozumiałe, że taka akcja, jak pomoc wojskowa bratniemu krajowi w celu zażegnania niebezpieczeństwa zagrażającego ustrojowi socjalistycznemu jest środkiem wyjątkowym, podyktowanym koniecznością [...].

a) Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Zdaniem Breżniewa dążenia jednego z państw socjalistycznych do przemian kapitalistycznych są wspólnym problemem wszystkich państw bloku wschodniego.	P	F
Autor przemówienia twierdzi, że nie było potrzeby interwencji wojskowej, gdyż to wewnętrzne wrogie siły zagrażały socjalizmowi.	P	F

b) Rozstrzygnij, czy przemówienie Breżniewa potępiało czy usprawiedliwiała sowiecką reakcję na wydarzenia Praskiej Wiosny. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Na dobry początek

- 1** Uporządkuj chronologicznie wydarzenia. Wpisz właściwą literę w odpowiednie miejsce na osi czasu.

□

□

□

□

- A. utworzenie Unii Europejskiej
- B. ogłoszenie planu Schumana
- C. powołanie do życia Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej
- D. powstanie Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali

E

- 2** Zapoznaj się z fragmentem umowy międzynarodowej. Następnie wykonaj polecenia.

Europa nie powstanie od razu ani w całości: będzie powstawała przez konkretne realizacje, tworząc najpierw rzeczywistą solidarność. Zgromadzenie narodów europejskich wymaga, by usunięta została odwieczna wrogość Francji i Niemiec: podjęte działanie musi w pierwszym rzędzie dotyczyć Francji i Niemiec. [...] Umieszczenie produkcji węgla i stali pod wspólnym zarządzaniem zapewni natychmiastowe powstanie wspólnych fundamentów rozwoju gospodarczego, pierwszego etapu Federacji Europejskiej, i zmieni los regionów, długo skazanych na wytwarzanie wojennego oręża, którego były najdłużej ofiarami. Solidarność produkcji, która się w ten sposób nawiąże, ukaże, że wszelka wojna między Francją a Niemcami jest nie tylko nie do pomyślenia, ale i fizycznie niemożliwa.

- a)** Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Przytoczony tekst to fragment traktatu z Maastricht.	P	F
Autor tekstu uważa, że pierwszym etapem tworzenia wspólnoty europejskiej jest integracja gospodarcza państw.	P	F

- b)** Wyjaśnij, na podstawie tekstu i własnej wiedzy historycznej, dlaczego węgiel i stal miały tak wielkie znaczenie w procesie budowania wspólnoty europejskiej.

3 Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

a) Zamaluj kolorem zielonym państwa, które utworzyły Europejską Wspólnotę Węgla i Stali.

b) Zamaluj kolorem niebieskim kraje przyjęte do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej w latach 70. i 80. XX w.

c) Przyporządkuj opis zmian politycznych do odpowiedniego państwa. Wpisz właściwe litery w kratki na mapie.

A. Wskutek tzw. rewolucji goździków bez przelewu krwi upadła dyktatura, a państwo przekształciło się w demokratyczną republikę.

B. Zgodnie z wolą dyktatora po jego śmierci władzę w kraju objął król, który doprowadził do ustanowienia konstytucji i wdrożenia ustroju monarchii parlamentarnej.

★ **d)** Rozstrzygnij, czy w 2013 r. obywatel Polski mógł odbyć podróż drogą lądową z Lizbony do Aten bez zatrzymywania się do kontroli granicznej. Uzasadnij odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Na dobry początek

1 Wykreśl w każdym zdaniu błędne wyrażenie, tak aby powstały stwierdzenia prawdziwe.

Liderem ruchu walki z segregacją rasową w latach 50. i 60. XX w. był *papież Jan XXIII* / *pastor Martin Luther King*.

Określenie „dzieci kwiaty” odnosiło się do *hipisów* / *punków*.

Pod koniec lat 60. amerykańska młodzież protestowała przeciw zaangażowaniu USA w wojnę w *Korei* / *Wietnamie*.

Festiwal w Woodstock odbył się w roku *1969* / *1975*.

2 Przyjrzyj się fotografiom i wykonaj polecenia.

Sztokholm, 1963 r.

Nowy Jork, 1964 r.

Londyn, 1965 r.

Tłumaczenie napisu z ang.: *Kocham Cię, Ringo*, proszę, ożeń się ze mną!* (* Ringo Starr – pseudonim perkusisty zespołu)

a) Podkreśl określenia, które charakteryzowały zachowania fanów zespołu The Beatles.

tradycyjność, wybuchowość, emocjonalność, skrępowanie, spontaniczność, sztywność, entuzjazm, oziębłość, zachwyt, zdystansowanie, żywiołowość, skostniałość, histeria, zasadniczość, rozluźnienie, opanowanie, ugrzecznienie, beznamietność, naturalność

b) Wyjaśnij, dlaczego – Twoim zdaniem – grupa The Beatles zdobyła popularność na całym świecie na niespotykaną wcześniej skalę.

E 3 Przyjrzyj się fotografiom i zapoznaj się z tekstem źródłowym z lat 60. XX w. Następnie wykonaj polecenia.

Koniec z zasadami segregacji w szkołach publicznych.

Waszyngton, 1963 r.

Pokój – idea, na którą przyszedł czas.

Waszyngton, 1969 r.

Marzę o tym, że pewnego dnia u stóp czerwonych wzgórz Georgii synowie niewolników i synowie właścicieli niewolników będą potrafili siąść razem u stołu braterstwa. [...] Marzę, że czworo moich małych dzieci pewnego dnia będzie żyło w społeczeństwie, w którym oceniane będą nie po kolorze swojej skóry, lecz po swym charakterze.

a) Rozstrzygnij, która z fotografii (A czy B) przedstawia ruch społeczny, którego lider wypowiada się w tekście źródłowym. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

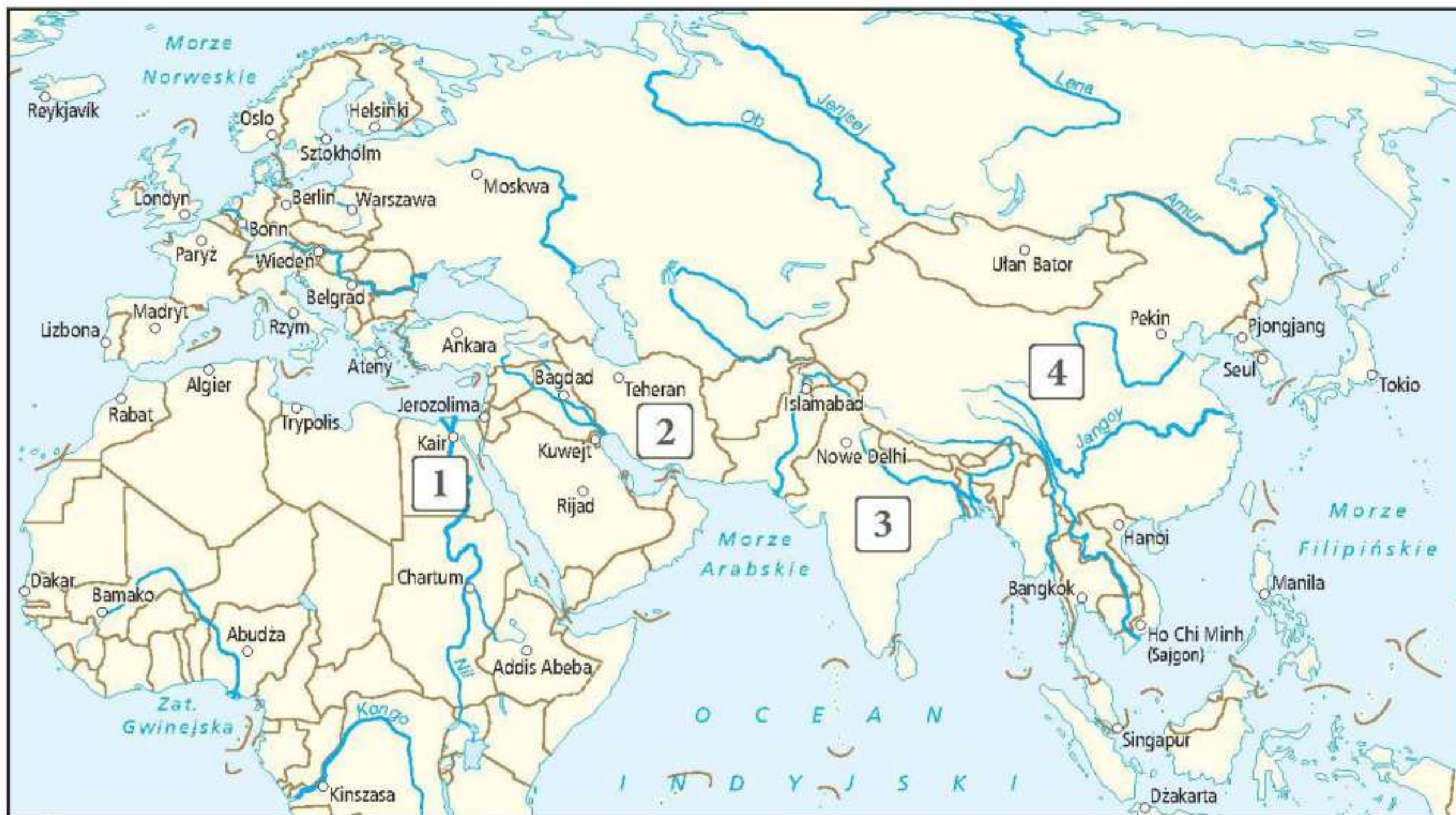
★ b) Podaj potoczną nazwę symbolu widocznego na fotografii B. Wyjaśnij jego znaczenie.

4 Wstaw znak „x” w kratki obok postanowień soboru watykańskiego II.

- ☐ sprawowanie liturgii w językach narodowych
- ☐ zaprzestanie dialogu Kościoła katolickiego z innymi religiami
- ☐ odprawianie mszy przez kapłanów twarzą do wiernych
- ☐ podtrzymanie ekskomunik nałożonych na Kościół katolicki i prawosławny w 1054 r.

Sprawdź, czy potrafisz

Mapa do zadania 1.

Zadanie 1.

Dokończ zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Państwo, które po II wojnie światowej przestało być kolonią brytyjską i uzyskało niepodległość, zostało oznaczone na mapie numerem

- A. 1. B. 2. C. 3. D. 4.

Kraj, w którym w 1966 r. rozpoczęto zainicjowaną przez Mao Zedonga rewolucję kulturalną, został oznaczony na mapie numerem

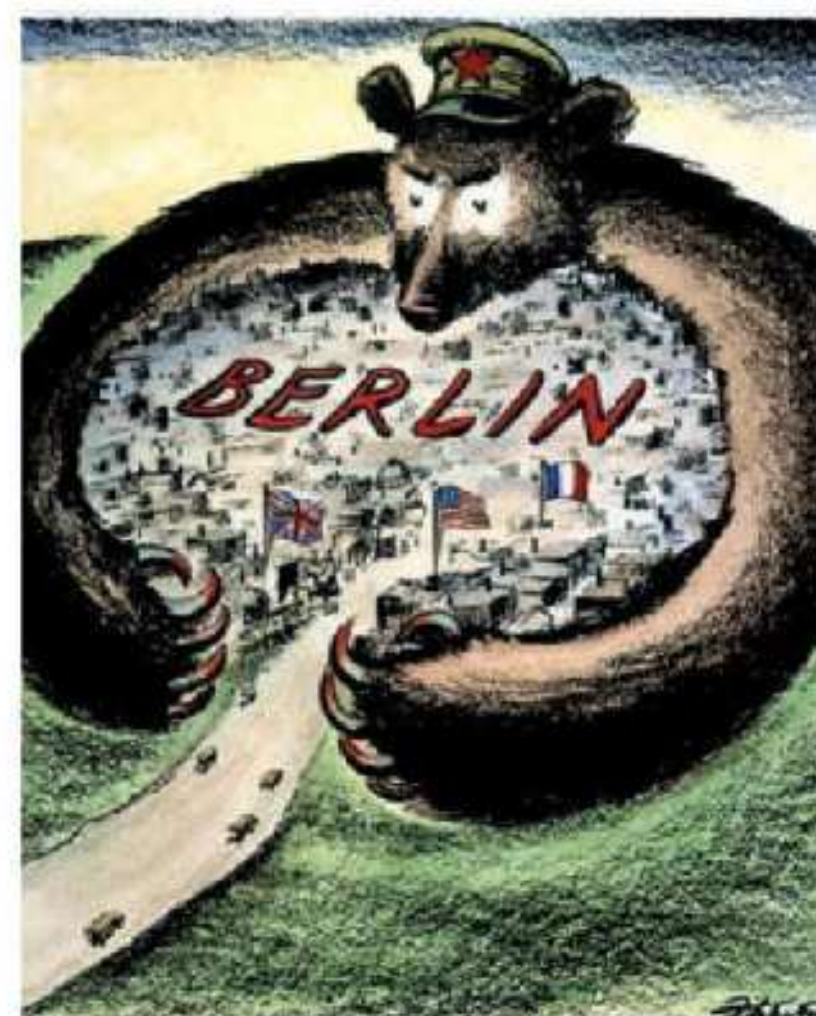
- A. 1. B. 2. C. 3. D. 4.

Zadanie 2.

Podaj nazwę wydarzenia, do którego nawiązuje ilustracja.

Wybierz dwa elementy graficzne rysunku i wyjaśnij ich symbolikę.

Ilustracja do zadania 2.

Tekst do zadania 3.

Przemówienie Winstona Churchilla w Fulton, 5 marca 1946 r.

Nie sądzę, aby Rosja radziecka pragnęła wojny. Pragnie ona tylko wyciągnąć zyski z wojny i rozszerzać bez granic swoją potęgę i swoje doktryny [ideologiczne poglądy]. Dopóki jest jeszcze czas, to powinniście obecnie zastanowić się nad stałym zapobieżeniem wojnie i stworzeniem możliwie najprędzej we wszystkich krajach warunków dla wolności i demokracji. [...] Z tego, co widział podczas wojny u naszych przyjaciół i sojuszników rosyjskich, doszedłem do przekonania, że niczego bardziej nie podziwiają oni niż siły i niczego bardziej nie lekceważą niż słabości [...].

Zadanie 3.

Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1., 2. lub 3.

Zdaniem byłego premiera Wielkiej Brytanii celem państw zachodnich powinno być

A.	stanowcze powstrzymywanie ZSRS,	ponieważ Stalin dąży do	1.	stopniowego umacniania wolności i demokracji we wszystkich krajach.
			2.	rozszerzania wpływów komunizmu na całym świecie przy użyciu silnych nacisków.
B.	przyjazna współpraca z ZSRS,		3.	wywołania kolejnej wojny światowej, której skutki będą zgubne dla Zachodu.

Wykresy do zadania 4.

Zadanie 4.

Oceń na podstawie danych z wykresów prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Im więcej dane państwo miało mieszkańców, tym więcej środków finansowych otrzymało w ramach planu Marshalla.	P	F
Spośród przedstawionych na wykresie państw najmniejszą pomoc w przeliczeniu na osobę uzyskały te, które w latach wojny należały do bloku państw Osi.	P	F

IV. Polska po II wojnie światowej

1 Początki władzy komunistów w Polsce

Rozwiąż
dodatkowe
zadania
docwiczenia.pl
Kod: H8GM76

Na dobry początek

- 1 Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Po II wojnie światowej odsetek przedstawicieli mniejszości narodowych w Polsce znacznie wzrósł.	P	F
W powojennej Polsce komunistom do realizacji polityki terroru służył Urząd Bezpieczeństwa.	P	F
Wyniki referendum ludowego i wyborów do sejmu ustawodawczego zostały sfałszowane przez komunistów.	P	F

- 2 Przyjrzyj się zamieszczonej mapie. Następnie wykonaj polecenia.

- Zaznacz kolorem czerwonym granice Polski po II wojnie światowej.
- Zamaluj obszary, które Polska utraciła po 1945 r.
- Podpisz na mapie państwa sąsiadujące z Polską po II wojnie światowej.

- E** **3** Zapoznaj się z fotografią, a następnie rozstrzygnij, czy autor przedstawionego rysunku na ścianie budynku wzywał do głosowania zgodnie z hasłami PPR, czy PSL. Uzasadnij odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

- 4** Dokończ zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W 1947 r. sejm ustawodawczy powierzył urząd prezydenta Polski

A. Stanisławowi Mikołajczykowi.	C. Władysławowi Gomułce.
B. Józefowi Cyrankiewiczowi.	D. Bolesławowi Bierutowi.

Referendum ludowe zostało przeprowadzone, ponieważ

A. taka decyzja zapadła na konferencji poczdamskiej.
B. domagali się tego ambasadorzy Wielkiej Brytanii i USA.
C. komunistom zależało na opóźnieniu właściwych wyborów do sejmu.
D. władze nie były pewne, czy Polacy chcą przesunięcia granic na zachód.

- 5** Przyjrzyj się zamieszczonej fotografii. Następnie wykonaj polecenia.

a) Podaj imię, nazwisko i pseudonim przedstawionej postaci.

b) Wyjaśnij, dlaczego uwiecznioną na zdjęciu osobę zaliczamy do żołnierzy wyklętych.

TAJEMNICE

LEKCJA
na szóstkę

Jak Polacy zasiedlali Ziemie Odzyskane?

- 1 Zapoznaj się z fotografiami wykonanymi w trakcie przesiedlania Polaków na Ziemie Odzyskane. Opisz, z jakimi problemami musieli sobie radzić osadnicy zmierzający na te tereny.

- 2 Zapoznaj się z ilustracją przedstawiającą plakat z 1946 r., a następnie wykonaj polecenia.

- a) Napisz, na czym polegało pierwsze z przestępstw wymienionych na plakacie.

- b) Wyjaśnij, w jakim celu powstał przedstawiony plakat.

SPRZED WIEKÓW

- 3** Zapoznaj się z dwoma tekstami źródłowymi, a następnie przedstaw, jaki był stosunek osadników do pozostawionego przez Niemców majątku.

Tekst A

Nasi Niemcy wyjeżdżali w trzeciej turze [...]. Ich matka płakała, prosiła, żeby nic tu nie ruszać, nic nie burzyć, zostawić wszystko, jak jest, bo oni i tak tu wrócą. Czekaliśmy na nich jeszcze za Bieruta. Długo nic nie robiliśmy. A co będziemy dla nich robić, jak nas wygonią, tak jak my ich wygoniliśmy? Dużo ludzi tak myślało. Ojciec wciąż chodził i mówił: „Za miesiąc, za dwa już nas tu nie będzie, do Glinian wrócimy”.

Tekst B

Przypominało to bardzo gorączkę złota [...] i morderczy wyścig do złotodajnych terenów. W praktyce wyglądało tak: osiedleńcy, którzy przyjechali właściwie tylko na zwiady, zaopatrzeni byli w kredę, za pomocą której na każdym sklepiku, mieszkaniu lub lokalu wypisywali niezliczone razy krótkie stwierdzenie, że biorą w posiadanie rzekomy obiekt. Pamiętam najczęściej powtarzający się napis. Brzmiał on: „ten interes zajanty przez Gniźnianina”.

- 4** Dokończ zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Określenie „repatrianci” odnosi się m.in. do ludności, która po II wojnie światowej

- A. przeniosła się z obszarów Polski centralnej na Ziemię Odzyskane.
- B. została przesiedlona na północ Polski w ramach akcji „Wisła”.
- C. zdecydowała się na trwałe pozostać poza granicami Polski.
- D. przybyła do Polski z niemieckich obozów pracy.

W latach 1945–1950 z Polski do Niemiec wyjechało ok.

- A. 1 mln osób.
- B. 3 mln osób.
- C. 5 mln osób.
- D. 10 mln osób.

Na dobry początek

1 Połącz każdą dziedzinę z pojęciem związanym z jej funkcjonowaniem w PRL.

kultura •	• kolektywizacja
rolnictwo •	• socrealizm
gospodarka •	• centralne sterowanie
	• industrializacja

E

2 Spośród podanych wydarzeń oznaczonych literami A–D wybierz wydarzenie chronologicznie pierwsze i wydarzenie chronologicznie ostatnie. W każdym wierszu tabeli wpisz właściwą literę.

A. Rozpoczęcie planu sześcioletniego.

C. Utworzenie PZPR.

B. Uchwalenie Konstytucji PRL.

D. Budowa huty im. Lenina pod Krakowem.

1.	wydarzenie chronologicznie pierwsze	
2.	wydarzenie chronologicznie ostatnie	

3 Zapoznaj się z ilustracją, a następnie wykonaj polecenia.

a) Scharakteryzuj ukazane postacie oraz tło, na jakim zostały przedstawione.

b) Wyjaśnij przekaz tej ilustracji.

Zobowiązania 1-majowe wykonaliśmy z nadwyżką.

- 4** Zapoznaj się z fragmentem wypowiedzi historyka Błażeja Brzostka na temat komunizmu stalinowskiego, a następnie wykonaj polecenia.

Był to system nieludzki. Takim słowem obdarzyło go wielu świadków epoki, opisując rzeczywistość Gułagu, tortur, cierpień, masowych deportacji. Był to system totalitarny, który próbował się wdrzeć we wszystkie dziedziny życia ludzkiego, stworzyć „nowego człowieka”. [...] Potężne represje [...] zmuszały ludzi do odnajdywania się w rzeczywistości na nowo. Wymagało to czasem odcięcia się od własnej przeszłości, od własnego narodu, wyparcia się rodziny. Lecz opis stalinizmu będzie niepełny, gdy się pominie przyczyny jego akceptacji, akcesu [tzn. przystąpienia] do niego milionów ludzi. [...] Dla masy ludzi dojmujące było wspomnienie kryzysowych lat trzydziestych, gdy byli na krawędzi głodu albo zabiegali o pieniądze od rana do wieczora. Komunizm oznaczał uwolnienie się od tego. Nagle można było wsiąść do pociągu, pojechać na drugi koniec kraju i dostać pracę oraz łóżko w hotelu robotniczym. Wyплаты wystarczało, żeby przyzwoicie zjeść i wypić [...]. To przed wojną było marzeniem wielu ludzi.

- a)** Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1., 2. lub 3.

Autor przytoczonej wypowiedzi tłumaczy, że komunizm w czasach stalinowskich

A.	był popierany przez dużą część społeczeństwa,	ponieważ	1.	wzrosła wówczas pozycja Kościoła katolickiego.
			2.	Polacy darzyli sentymentem Józefa Stalina.
			3.	poprawiła się wówczas sytuacja majątkowa najuboższych obywateli.
B.	był negowany przez dużą część społeczeństwa,			

- b)** Wyjaśnij, jakimi metodami posługiwali się komuniści, aby stworzyć „nowego człowieka”.

- 5** Wpisz w wyznaczone miejsca opis lub imię i nazwisko danej postaci historycznej.

Konstanty Rokossowski – _____

_____ – prymas Polski, aresztowany przez komunistów w 1953 r.

Bolesław Bierut – _____

Na dobry początek

- 1 Uporządkuj chronologicznie wydarzenia. Wpisz właściwą literę w odpowiednie miejsce na osi czasu.

- A. objęcie stanowiska I sekretarza PZPR przez Władysława Gomułkę
- B. śmierć Bolesława Bieruta
- C. strajk generalny i walki uliczne w Poznaniu
- D. śmierć Józefa Stalina

- 2 Połącz każdą datę z właściwym wydarzeniem.

1956 •	• nawiązanie stosunków dyplomatycznych między Polską a RFN
1966 •	• obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego
1968 •	• bunty robotnicze w Poznaniu
1970 •	• strajki studenckie i kampania antysemicka

- 3 Przyjrzyj się zamieszczonym zdjęciom wykonanym podczas protestów w Poznaniu w 1956 r. Napisz, jakich zmian domagali się uczestnicy strajku.

Napis na transparencie: ŻĄDAMY OBNIŻKI CEN CHCEMY ŻYĆ

- 4** Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Mianem Prymasa Tysiąclecia jest określany Stefan Wyszyński.	P	F
W 1965 r. biskupi niemieccy poprosili biskupów polskich o przebaczenie.	P	F
Źródłem rozruchów Marca 1968 r. były antysowieckie wystąpienia publiczności w trakcie przedstawienia „Dziady” Adama Mickiewicza.	P	F
Romek Strzałkowski był ofiarą strajków na Wybrzeżu w 1970 r.	P	F

- 5** Wyjaśnij, dlaczego początkowy okres rządów Władysława Gomułki został nazwany małą stabilizacją.

- 6** Zapoznaj się z fragmentem tekstu pieśni. Następnie wykonaj polecenia.

*Na drzwiach ponieśli go Świętojańską¹
 Naprzeciw glinom, naprzeciw tankom².
 Chłopcy stoczniowcy, pomścijcie druha,
 Janek Wiśniewski³ padł!
 Jeden zraniony, drugi zabity,
 Krwi się zachciało słupskim bandytom,
 To partia strzela do robotników,
 Janek Wiśniewski padł!*

¹ Świętojańska – jedna z głównych ulic Gdyni.

² Tanki – czołgi.

³ Janek Wiśniewski – fikcyjna postać, której pierwowzorem był Zbigniew Godlewski.

*Stoczniowcy Gdyni, stoczniowcy Gdańska
 Idźcie do domu, skończona walka.
 Świat się dowiedział, nic nie powiedział,
 Janek Wiśniewski padł!
 Nie płaczcie matki, to nie na darmo
 Nad stoczną sztandar z czarną kokardą;
 Za chleb i wolność i nową Polskę
 Janek Wiśniewski padł!*

- a)** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Tekst pieśni opowiada o wydarzeniach, do których doszło w roku

A. 1956. B. 1960. C. 1968. D. 1970.

- b)** Wyjaśnij, jakie były przyczyny wydarzeń opisanych w pieśni.

Na dobry początek

- 1** Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W grudniu 1970 r. funkcję I sekretarza KC PZPR objął Edward Gierek.	P	F
Zmiany w gospodarce PRL wprowadzane w latach 70. opierały się na kredytach udzielanych Polsce przez ZSRS.	P	F
Za rządów Edwarda Gierka w Konstytucji PRL umieszczono zapis o nierozterwalnej przyjaźni polsko-sowieckiej.	P	F
W okresie PRL „Trybuna Ludu” była najpopularniejszym programem informacyjnym w polskiej telewizji.	P	F

- 2** Wstaw znak „x” w kratki obok inwestycji zrealizowanych w Polsce w latach 70. XX w.

- ☐ wybudowanie ok. 2,5 mln mieszkań z wielkiej płyty
- ☐ budowa trasy szybkiego ruchu Warszawa–Katowice
- ☐ budowa dworca kolejowego Warszawa Centralna
- ☐ rozpoczęcie produkcji Fiata 126p
- ☐ budowa miasta Nowa Huta pod Krakowem i huty im. Lenina
- ☐ wzniesienie Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie

- 3** Przyporządkuj każdą z wymienionych postaci do dziedziny, w której odnosila sukcesy w latach 70. XX w. Wpisz imiona i nazwiska w odpowiednie rubryki tabeli.

Krzysztof Kieślowski, Krzysztof Krawczyk, Grzegorz Lato, Maryla Rodowicz,
Ryszard Szurkowski, Hubert Wagner, Andrzej Wajda, Krzysztof Zanussi

Sport	Muzyka	Film

4 Zapoznaj się z fragmentem artykułu prasowego z 1975 r., a następnie wykonaj polecenia.

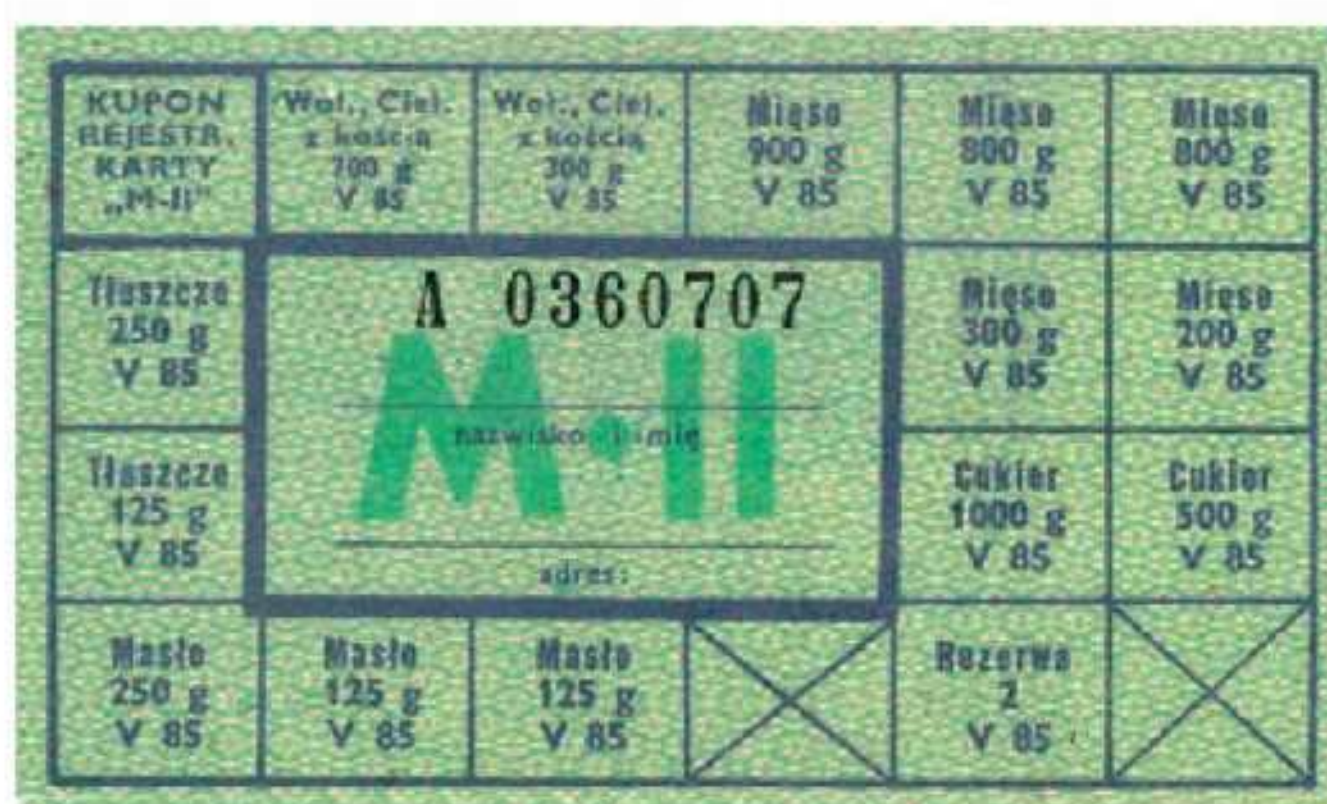
Partia dotrzymała słowa

[...] weźmy pod uwagę tylko ów krótki okres między VI a VII Zjazdem naszej Partii, lata 1971–1975. [...] W okresie międzyzjazdowym oddano w Rzeszowie do użytku około 4 i pół tysiąca mieszkań, w których ilość izb wyniosła aż 15306! W tymże okresie [...] stanęły trzy nowe szkoły [...]. Gościnne podwoje otwały też trzy nowe przedszkola [...]. [...] Dom kultury w tym okresie zorganizował na terenie miejskich dzielnic, odległych od śródmieścia, trzy [...] placówki – ogniska upowszechniania dóbr kultury. Powstały [...] sklepy, duże magazyny handlowe, liczne punkty usługowe dla rzeszowian [...].

a) Przedstaw, na jakie zmiany w funkcjonowaniu miasta i jego mieszkańców zwrócił uwagę autor tekstu, i oceń, czy były one w tym czasie wyjątkowe tylko dla tego ośrodka.

b) Wyjaśnij, w jakim celu opublikowano ten artykuł.

5 Przyjrzyj się fotografii. Następnie wykonaj polecenia.

a) Napisz, co zostało przedstawione na zdjęciu.

b) Wyjaśnij, w jakim celu wprowadzono do obiegu tego typu druki.

Sprawdź, czy potrafisz

Zdjęcia do zadania 1.

1

2

3

4

www.wilczetropy.ipn.gov.pl; www.historia.org.pl; www.pamięć.pl; www.pl.wikipedia.org

Zadanie 1.

CKE grudzień 2020

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Plakat stworzony przez polską niepodległościową organizację antykomunistyczną został oznaczony numerem

A. 1.

B. 2.

C. 3.

D. 4.

Teksty do zadania 2.

Tekst A

Art. 3. Podstawowym zadaniem gospodarstwa narodowego w okresie 1947–1949 jest podniesienie stopy życiowej pracujących warstw powyżej poziomu przedwojennego.

Tekst B

Art. 7.1. Polska Rzeczpospolita Ludowa, opierając się na uspołecznionych środkach produkcji, wymiany, komunikacji i kredytu, rozwija życie gospodarcze i kulturalne kraju na podstawie narodowego planu gospodarczego [...].

Tekst C

Art. 2a.1. Przewodnią siłą polityczną społeczeństwa w budowie socjalizmu jest Polska Zjednoczona Partia Robotnicza.

Zadanie 2.

Przyporządkuj zacytowane artykuły do właściwych dokumentów. W każdym wierszu zaznacz właściwą literę.

	Tekst		
Konstytucja z 22 lipca 1952 r.	A	B	C
Plan odbudowy i rozwoju gospodarki	A	B	C
Nowelizacja konstytucji z 1976 r.	A	B	C

Zadanie 3.

Rozstrzygnij, czy przedstawiona fotografia została wykonana w 1956 r., czy w 1968 r. Uzasadnij odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Zdjęcie do zadania 3.

V. Upadek komunizmu

1

Początki opozycji demokratycznej w Polsce

Korzystam
z informacji

docwiczenia.pl
Kod: H8BLVN

Na dobry początek

1 Dokończ poniższe zdania. Wybierz właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Strajki, które wybuchły w czerwcu 1976 r., były skutkiem

- A. wyjątkowo ostrej zimy.
- B. walk w obrębie PZPR.
- C. znacznych podwyżek cen.
- D. umocnienia się opozycji.

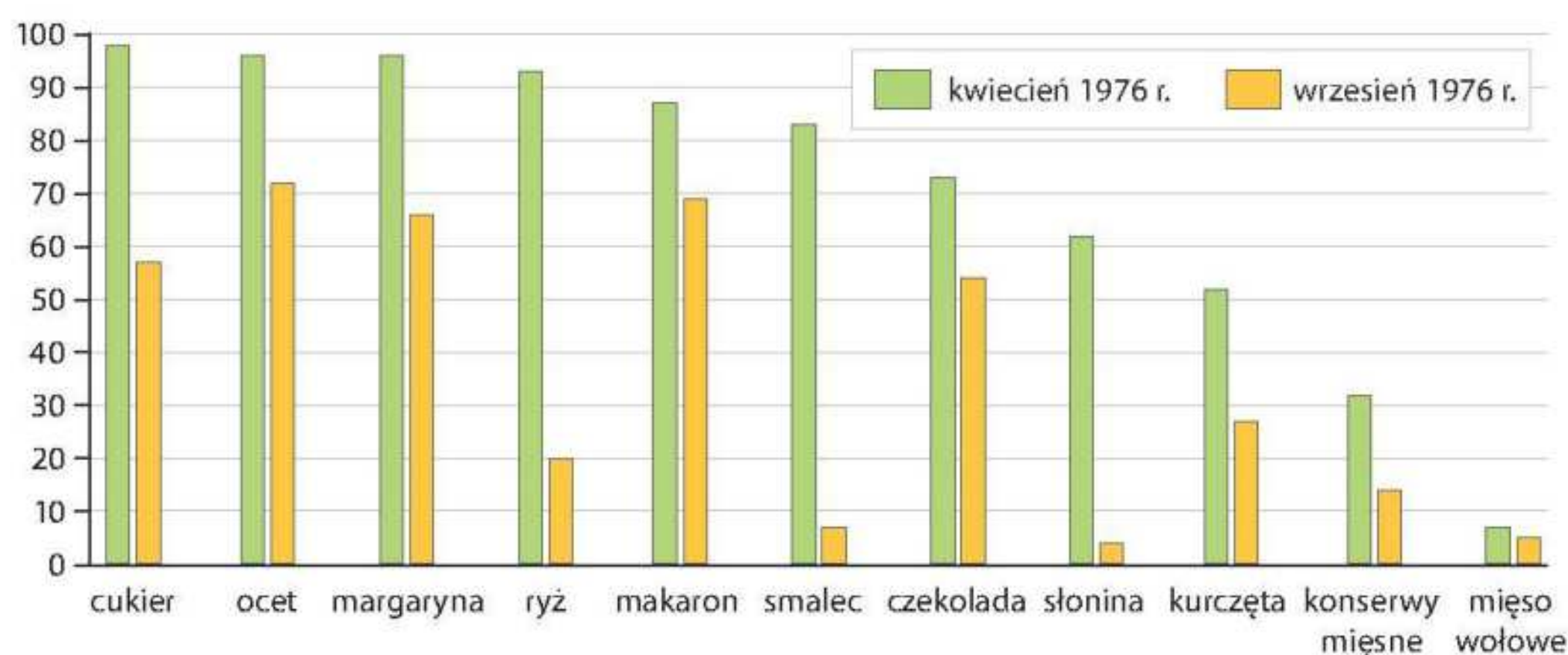
W celu niesienia pomocy uczestnikom strajków z czerwca 1976 r. utworzono

- A. Komitet Obrony Robotników.
- B. Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela.
- C. Wolne Związki Zawodowe.
- D. Konfederację Polski Niepodległej.

E

2 Przyjrzyj się wykresowi. Następnie wykonaj polecenia.

Ocena dostępności wybranych produktów w sklepach: odsetek osób, które wskazały, że dany produkt „można dostać zawsze”

a) Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Według ankietowanych między kwietniem i wrześniem 1976 r. nastąpiła poprawa w zaopatrzeniu sklepów w Polsce.	P	F
Spośród uwzględnionych na wykresie towarów we wrześniu 1976 r. najtrudniej było dostać śloninę.	P	F

b) Dokończ poniższe zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Według ankietowanych towarem, którego dostępność spadła o ponad 50%, był

- A. cukier.
- B. ocet.
- C. makaron.
- D. smalec.

3 Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj polecenia.

Komunikat KOR nr 2, 10 października 1976 r.

W Ursusie [...] 89 rodzin otrzymuje stałą pomoc. Nadal nie dotarło jeszcze do wszystkich represjonowanych. Coraz częściej w środowisku robotniczym Ursusa powtarzana jest liczba 238 usuniętych z pracy [...]. Wśród tych osób, o których posiadamy wiadomości, to: 60 zostało skazanych przez kolegia na kary aresztu do 3 miesięcy, 15 zostało zwolnionych z aresztu po 48 godzinach, 37 nie dotknęły inne represje poza wyrzuceniem z pracy, 21 osób zostało skazanych przez sądy [...].

a) Opisz wspomniane w tekście represje, którymi zostali objęci uczestnicy protestów w Ursusie.

b) Wyjaśnij, dlaczego pomoc dla uczestników protestów w Ursusie wymagała znacznych środków finansowych.

4 Przyjrzyj się fotografii wykonanej w 1978 r. Następnie wykonaj polecenia.

a) Napisz, jakie wydarzenie zostało uwiecznione na zdjęciu.

b) Wyjaśnij, jakie skutki dla polskiego społeczeństwa miało przedstawione wydarzenie.

2 Powstanie „Solidarności”

Rozwiąż
dodatkowe
zadania
docwiczenia.pl
Kod: H8G9VZ

Na dobry początek

- 1 Uporządkuj chronologicznie wydarzenia z 1980 r. Wpisz właściwą literę w odpowiednie miejsce na osi czasu.

A. założenie NSZZ „Solidarność”	D. rozpoczęcie strajku w Stoczni Gdańskiej
B. podpisanie porozumień sierpniowych	E. utworzenie MKS
C. zwolnienie z pracy Anny Walentynowicz	F. I Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”

- 2 Zapoznaj się z ilustracją, a następnie wykonaj polecenia.

- a) Wyjaśnij, kto, kiedy i w jakim celu wydał tę ulotkę.

- b) Wyjaśnij znaczenie odcisniętego na ulotce napisu $21 \times TAK$.

- c) Wyjaśnij, jakie emocje mogła budzić ta ulotka wśród osób, których bliscy brali udział w strajku.

Archiwum Historyczne Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”

E 3 Zapoznaj się z wybranymi postulatami Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego, a następnie wykonaj polecenia.

8. Podnieść wynagrodzenie zasadnicze każdego pracownika o 2000 zł na miesiąc jako rekompensatę dotychczasowego wzrostu cen. [...]
9. Zagwarantować automatyczny wzrost płac równoległe do wzrostu cen i spadku wartości pieniądza.
10. Realizować pełne zaopatrzenie rynku wewnętrznego w artykuły żywnościowe, a eksportować tylko i wyłącznie nadwyżki.
11. Wprowadzić na mięso i przetwory kartki – bony żywnościowe [...]. [...]
16. Poprawić warunki pracy służby zdrowia [...].
17. Zapewnić odpowiednią liczbę miejsc w żłobkach i przedszkolach [...]. [...]
19. Skrócić czas oczekiwania na mieszkanie. [...]
21. Wprowadzić wszystkie soboty wolne od pracy. [...]

a) Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1., 2. lub 3.

Członkowie Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego

A.	mieli dość złej sytuacji ekonomicznej i socjalnej,	ponieważ	1.	w sklepach brakowało towaru, a w przedszkolach – miejsc dla dzieci robotników.
			2.	praca w przemyśle ciężkim wymagała specjalnego traktowania.
B.	oczekiwali większego docenienia przez działaczy partyjnych,		3.	od kilku miesięcy nie wypłacano pensji pracownikom stoczni.

b) Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Autorzy postulatów domagali się zniesienia kartek na mięso.	P	F
Zdaniem strajkujących Polska przed 1980 r. eksportowała zbyt dużo towarów.	P	F

4 Napisz, jaką rolę podczas strajków w 1980 r. odegrała każda z wymienionych osób.

Anna Walentynowicz – _____

Lech Wałęsa – _____

Bogdan Borusewicz – _____

Na dobry początek

- 1 Oceń, co było przyczyną, a co skutkiem wprowadzenia stanu wojennego. Wstaw litery A–D w odpowiednie rubryki tabeli.

Przyczyny wprowadzenia stanu wojennego	Skutki wprowadzenia stanu wojennego

A. uwięzienie opozycjonistów

C. ograniczenie praw obywatelskich

B. powstanie NSZZ „Solidarność”

D. naciski ze strony ZSRS

E

- 2 Zapoznaj się z ilustracją z okresu stanu wojennego. Następnie rozstrzygnij, czy wyraża ona poparcie dla władzy, czy dla opozycji demokratycznej.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

- 3 Wstaw znak „x” w kratki obok wyrażeń opisujących sytuację w Polsce w czasie stanu wojennego.

☐ godzina milicyjna

☐ legalna działalność „Solidarności”

☐ patrole wojskowe na ulicach

☐ zbrojna interwencja wojsk ZSRS

☐ kontrolowanie rozmów telefonicznych

- E** **4** Spośród podanych wydarzeń oznaczonych literami A–D wybierz wydarzenie chronologicznie pierwsze i wydarzenie chronologicznie ostatnie. W każdym wierszu tabeli wpisz właściwą literę.

- A. Przyznanie Pokojowej Nagrody Nobla Lechowi Wałęsie.
 B. Wprowadzenie stanu wojennego.
 C. Śmierć ks. Jerzego Popiełuszki.
 D. Masakra w kopalni „Wujek” w Katowicach.

1.	wydarzenie chronologicznie pierwsze	
2.	wydarzenie chronologicznie ostatnie	

- 5** Zapoznaj się z fragmentem *Kodeksu okupacyjnego* wydanego przez opozycję w styczniu 1982 r., a następnie wykonaj polecenia.

1. Organizuj pomoc dla więzionych, ukrywających się i ich rodzin.
2. Pomagaj wyrzuconym z pracy, żeby nikt nie musiał postępować wbrew swojemu sumieniu z obawy, że jego rodzina zostanie bez środków do życia.
3. Płać składki, gromadź fundusze na pomoc dla represjonowanych [...].
5. Zbieraj informacje o represjach i oporze. Rozpowszechniaj je. Przepisuj oraz kolportuj ulotki oraz wydawnictwa niezależne.
6. Dbaj o ciągłość narodowej tradycji. Niech młode pokolenie zna historię i kulturę polską. [...]
8. W pracy stosuj bierny opór.
9. Łam bzdurne przepisy WRONy. Użyczaj swojego mieszkania ukrywającym się. Noś duże torby dla ułatwienia pracy kolporterom. Rób zamieszanie, kiedy zatrzymują kogoś na ulicy.
10. Jeśli jesteś członkiem partii, oddaj legitymację. Kolegów, którzy tego jeszcze nie zrobili, pytaj, czy rzeczywiście są po stronie tych, którzy kazali strzelać do górników w kopalni Wujek.

- a)** Wyjaśnij, do kogo skierowany był *Kodeks okupacyjny*.

- b)** Uszereguj działania opisane w *Kodeksie okupacyjnym* w kolejności od tych, których prowadzenie wydaje Ci się zupełnie bezpieczne, do takich, których podjęcie wiązało się z dużym ryzykiem. Zapisz wybrane numery w odpowiednich miejscach na poniższej taśmie.

działania zupełnie bezpieczne	działania bardzo ryzykowne
----------------------------------	-------------------------------

TAJEMNICE

Jak Pomarańczowa Alternatywa walczyła z komunizmem?

- 1** Zapoznaj się z grafiką, a następnie wyjaśnij, do jakich haseł i symboli nawiązywali członkowie Pomarańczowej Alternatywy.

- 2** Zapoznaj się z opisem Pomarańczowej Alternatywy sporządzonym przez oficera Służby Bezpieczeństwa, a następnie wyjaśnij, dlaczego SB obawiała się tej organizacji.

W miesiącu czerwcu 1987 r. powstała we Wrocławiu nieformalna grupa występująca pod nazwą „Pomarańczowa Alternatywa”, której aktyw [...] stanowi głównie młodzież studencka [...] i uczniowie szkół średnich Wrocławia. Grupa ta manipulowana przez działaczy opozycji politycznej [...] organizuje tzw. happeningi uliczne stwarzając zagrożenie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Pod pozorem apolityczności propagowane są treści wrogie naszemu ustrojowi [...]. Podczas happeningów młodzież szkolna przechodzi swoiste przeszkolenie w ulicznej konfrontacji z organami MO i stanowi potencjalną bazę kadrową przyszłej opozycji. Z operacyjnego rozpoznania wynika, że nastąpi eskalacja działalności grupy [...].

SPRZED WIEKÓW

3 Zapoznaj się z tekstami źródłowymi, a następnie wykonaj polecenia.

Tekst A. *W nysce milicyjnej krótkofalówka pracuje na wzmożonych obrotach.*

- Kto to jest? – pyta gość z komendy.
- To są krasnoludki.
- Jakie krasnoludki?
- No, krasnoludki – odpowiada przez krótkofalówkę milicjant.
- Co, zwariowaliście?! – krzyczy wielce zdziwiony głos z komendy.
- Nie, nie zwariowaliśmy, naprawdę na ulicy są krasnoludki. Zatrzymaliśmy je. [...]
- To są studenci przebrani za krasnoludki.*
- Ach tak! – rzekł głos z krótkofalówki. – Studenci – zdziwienie znikło. – Ale co robią te krasnoludki? – zapytał głos z komendy, był nieco zaniepokojony.
- Śpiewają.
- Co?
- „My jesteśmy krasnoludki”.

Tekst B. *Przybyła na Świdnicką milicja osłupiała. Łatwiej rozbijać demonstrację niż zamykać ludzi w czerwonych czapeczkach tylko za to, że śpiewają dziecięce piosenki. A może zaskoczyła ich reakcja kilkutysięcznego tłumu obserwatorów, ale po części również uczestników happeningu. Gdy krasnoludki wędrowały do milicyjnych samochodów, mamy tłumaczyły splakany i rozkrzyczany dzieciom, że w socjalizmie nie ma miejsca dla skrzatów, zaś kiedy „uwięziono” olbrzymiego pluszowego misia w czarnych okularach, ulica zaczęła skandować „zamknąć Misia Puchatka”.*

a) Przedstaw, w jaki sposób kostiumy osób biorących udział w happeningu utrudniały działania milicji.

b) Wyjaśnij, dlaczego interwencje przeciwko happeningom Pomarańczowej Alternatywy były dla milicji szczególnie kłopotliwe.

Na dobry początek

1 Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Proces demokratyzacji państw bloku wschodniego rozpoczął się w

A. Niemczech Wschodnich.

C. Czechosłowacji.

B. Polsce.

D. Rumunii.

E

2 Zapoznaj się z mapą, a następnie wykonaj polecenia.

a) Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Państwa, które powstały w wyniku rozpadu ZSRS, zostały oznaczone na mapie numerami

A. 1 i 2.

B. 2 i 3.

C. 2 i 4.

D. 3 i 4.

b) Zamaluj na mapie obszary, które objął proces demokratyzacji zwany Jesienią Ludów.

c) Oznacz na mapie granice Jugosławii przed 1991 r.

- 3** Zapoznaj się z fragmentem rozważań Jacka Kuronia na temat *pierestrojki*, a następnie wykonaj polecenia.

Zwolennicy *pierestrojki* w sowieckiej elicie władzy czują się zmuszeni do modernizacji systemu przez klęski, jakie ponoszą w wyścigu technologicznym z Zachodem, i [...] zagrożenie buntem poddanych. To ostatnie szczególnie uprzytomniła im „Solidarność”. Zaś aby modernizować, trzeba zmienić ludzi [władzy] [...], którzy – co w Moskwie mówi się już głośno – są skorumpowani, niefachowi, konserwatywni. Zaopatrywani w osobnym systemie, leczeni w specjalnych lecznicach, stojący ponad prawem, [...] bronią swoich pozycji zaciekle. Walkę w [obozie] [...] władzy widać dziś w ZSRR gołym okiem i obie strony odwołują się do mas. Powoduje to prawdziwą rewolucję w świadomości mieszkańców tego kraju. Panujący ustrój, kierownictwo partii, hierarchia władzy straciły swój sakralny [tzn. niepodważalny] charakter. Szybko obniża się bariera strachu, a więc budzi się wielki śpiący – lud. Już w tej chwili występują samodzielnie nie tylko intelektualiści i młodzież, ale przede wszystkim zniewolone narody.

- a)** Wyjaśnij, jaką rolę w procesie opisywanym w tekście odegrała „Solidarność”.

- b)** Wskaż, do jakich następstw doprowadziła według autora realizacja hasła o *głasności*.

- 4** Połącz każdego polityka z krajem, w którym sprawował on władzę. Podkreśl nazwisko przywódcy, który utracił władzę w wyniku wydarzeń Jesieni Ludów.

Nicolae Ceaușescu •	• Czechosłowacja
Ronald Reagan •	• Rumunia
Borys Jelcyn •	• Rosja
Václav Havel •	• Węgry
	• Stany Zjednoczone

- 5** Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Określenie „Jesień Ludów” odnosi się do okresu, gdy władze komunistyczne w państwach Europy Środkowo-Wschodniej były u szczytu potęgi.	P	F
Pucz Janajewa był wystąpieniem zwolenników demokratyzacji ustroju ZSRS.	P	F

Na dobry początek

E

- 1 Spośród poniższych wydarzeń z 1989 r. oznaczonych literami A–D wybierz wydarzenie chronologicznie pierwsze i wydarzenie chronologicznie ostatnie. W tabeli zaznacz litery, którymi oznaczono te wydarzenia.

wydarzenie chronologicznie pierwsze	A	B	C	D
wydarzenie chronologicznie ostatnie	A	B	C	D

- A. Utworzenie rządu z udziałem ministrów wywodzących się z „Solidarności”.
- B. Opublikowanie pierwszych numerów legalnej prasy opozycyjnej.
- C. Częściowo wolne wybory do sejmu i senatu.
- D. Rozpoczęcie obrad Okrągłego Stołu.

- 2 Wyjaśnij, jaką rolę podczas obrad Okrągłego Stołu odegrali przedstawiciele Kościoła katolickiego.

E

- 3 Zapoznaj się z hasłami dwóch różnych odłamów opozycji demokratycznej. Przedstaw różnice w ich ocenie obrad Okrągłego Stołu i wyborów czerwcowych. Uzupełnij tekst.

A

B

Podczas gdy transparent A namawia do _____

to ulotka B zachęca, by _____

4 Zapoznaj się z plakatem wyborczym z 1989 r. Następnie wykonaj polecenia.

a) Określ, czy przedstawiony kandydat ubiegał się o miejsce w izbie parlamentu, do której przeprowadzono częściowo wolne wybory.

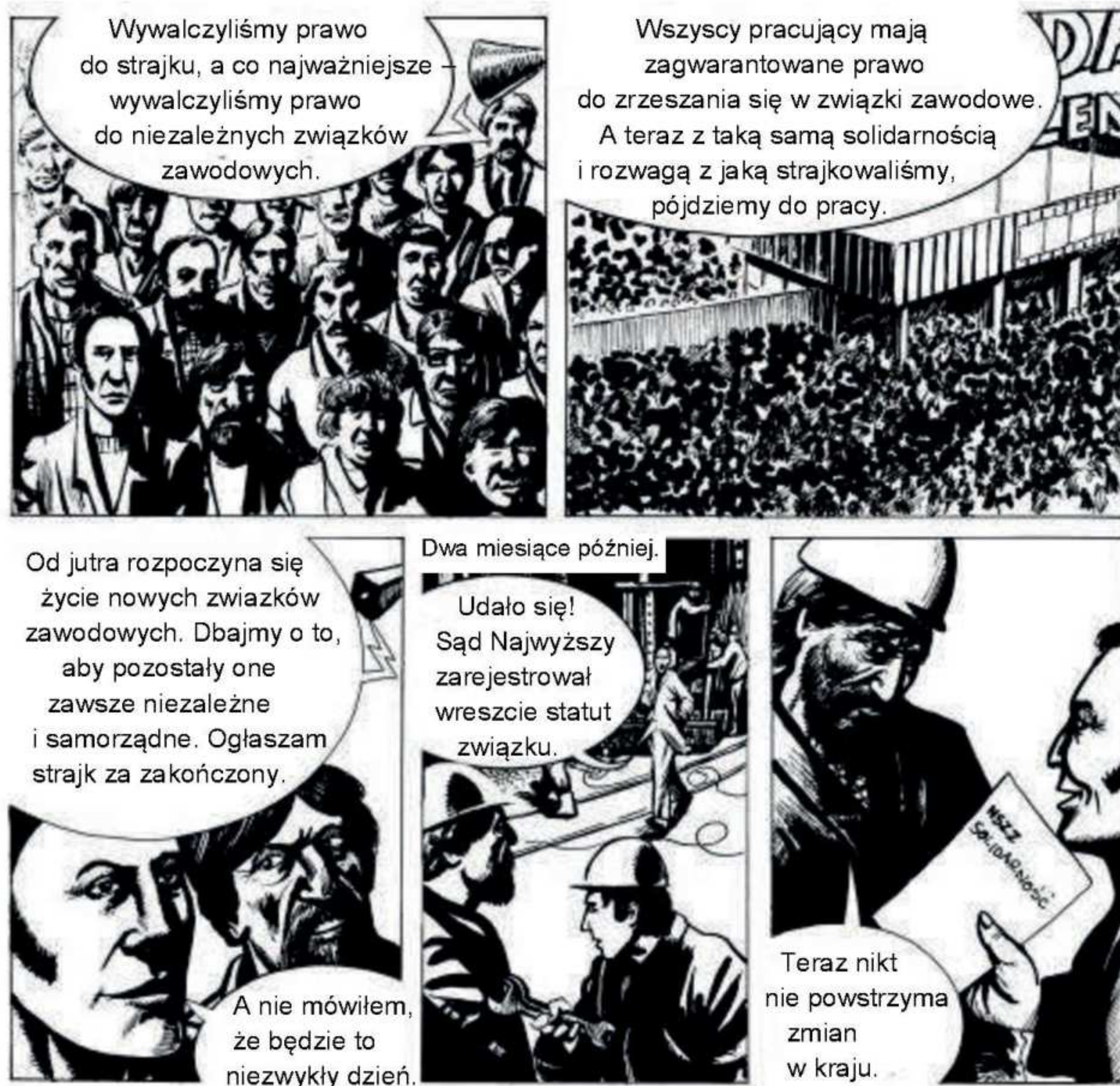
★ b) Wyjaśnij, dlaczego na plakacie znajduje się zdjęcie kandydata w towarzystwie Lecha Wałęsy.

5 Połącz imiona i nazwiska polityków z funkcjami, które objęli oni w 1989 r.

premier •	• Lech Wałęsa
prezydent •	• Tadeusz Mazowiecki
minister finansów •	• Bronisław Geremek
przewodniczący OKP •	• Leszek Balcerowicz
	• Wojciech Jaruzelski

Sprawdź, czy potrafisz

Komiks do zadania 1.

Na podstawie: *Solidarność – 25 lat. Nadzieja zwykłych ludzi*, Warszawa 2005.

Taśma chronologiczna do zadania 1.

Zadanie 1.

CKE wrzesień 2020

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wydarzenia przedstawione na ilustracji miały miejsce w okresie oznaczonym na taśmie chronologicznej numerem

A. 1.

B. 2.

C. 3.

D. 4.

Zdjęcia do zadania 2.

Zadanie 2.

Rozstrzygnij, które z przedstawionych zdjęć (A czy B) wykonanych w trakcie pielgrzymki Jana Pawła II do Polski w 1979 r. było bardziej użyteczne dla propagandy PZPR. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Tekst do zadania 3.

Przemówienie z 25 grudnia 1991 r.

Drodzy Rodacy i Współobywatele! W związku z sytuacją, jaka powstała z chwilą powołania Wspólnoty Niepodległych Państw, przestaję pełnić obowiązki prezydenta ZSRS. Podejmuję tę decyzję w imię zasad. [...] Opowiadałem się stanowczo za niepodległością, wolnością narodów, suwerennością republik. A jednocześnie – za dalszym trwaniem państwa związkowego i integralnością [tzn. niepodzielnością] kraju.

Zadanie 3.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Autorem zacytowanego przemówienia jest

A. Nikita Chruszczow.

C. Michaił Gorbaczow.

B. Leonid Breżniew.

D. Borys Jelcyn.

VI. Polska i świat w nowej epoce

1 Europa po rozpadzie ZSRS

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H8PB2G

Na dobry początek

- 1 Podkreśl nazwy państw, które powstały w wyniku rozpadu Jugosławii.

Albania, Bośnia i Hercegowina, Chorwacja, Grecja, Macedonia, Serbia, Słowacja, Słowenia

- 2 Zapoznaj się z mapą. Następnie wykonaj polecenia.

- a) Przyporządkuj podanych polityków do państw. Wpisz odpowiadające postaciom litery we właściwe kratki na mapie.

A. Aleksander Łukaszenko

C. Micheil Saakaszwili

B. Borys Jelcyn

D. Wiktor Juszczenko

- b) Podkreśl na mapie nazwę kraju, na którego terenie toczono walki o Abchazję i Osetię Południową.

- c) Zamaluj kolorem pomarańczowym lub czerwonym obszar państwa, w którym w 2004 r. wybuchła pomarańczowa rewolucja.

- 3** Uporządkuj chronologicznie wydarzenia. Wpisz właściwą literę w odpowiednie miejsce na osi czasu.

A. protesty Euromajdanu na Ukrainie

C. rewolucja róż

B. wybuch I wojny czeczeńskiej

D. rozpad Jugosławii

- 4** Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Siły NATO podjęły interwencję zbrojną podczas konfliktu

A. w Kosowie.

C. w Gruzji.

B. w Czeczenii.

D. na Ukrainie.

- E** **5** Przyjrzyj się fotografii i rozstrzygnij, czy została ona wykonana przed rozszerzeniem NATO w 1999 r., czy po nim. Uzasadnij odpowiedź.

Flagi państw Paktu Północnoatlantyckiego przed Kwaterą Główną NATO w Brukseli.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

TAJEMNICE

Terroryzm czeczeński

- 1** Uporządkuj chronologicznie zamachy, które przeprowadzono w miejscach oznaczonych literami A–D. Wpisz właściwą literę w odpowiednie miejsce na osi czasu.

➔

A. Biesłan B. Budionnowsk C. Wołgodońsk D. Moskwa-Dubrowka

- 2** Uzupełnij poniższy tekst. Przyporządkuj do każdego zdania właściwe uzupełnienie spośród oznaczonych literami A–C.

Do zakończenia I wojny czeczeńskiej po myśli bojowników czeczeńskich przyczyniła się ich akcja przeprowadzona w 2.1. _____. Po nieudanej próbie odbicia zakładników siłą, podczas rozmowy telefonicznej z przywódcą czeczeńskich zamachowców Szamilem Basajewem, prezydent Rosji 2.2. _____ wyraził zgodę na zawieszenie broni i podjęcie rokowań pokojowych. Cztery lata później pretekstem do rozpoczęcia przez Rosję II wojny czeczeńskiej stały się zamachy przeprowadzone w 2.3. _____. Nierozstrzygnięte jednak pozostaje, czy za tymi aktami terroryzmu stali Czeczeni, czy też zostały one zainspirowane przez 2.4. _____.

2.1. A. Biesłanie B. Budionnowsku C. Moskwie na Dubrowce

2.2. A. Michaił Gorbaczow B. Borys Jelcyn C. Władimir Putin

2.3. A. stolicy wówczas niezależnej Czeczenii – Groznym
B. kilku miastach położonych na obszarze Federacji Rosyjskiej
C. kilku stolicach niepodległych państw kaukaskich

2.4. A. służby specjalne Rosji B. islamskich terrorystów C. amerykański wywiad

- 3** Dokończ poniższe zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Podczas akcji terrorystycznych w Budionnowsku, Moskwie-Dubrowce i Biesłanie

- A. bojownicy czeczeńscy uwolnili wszystkich zakładników.
B. rozwiązano problem bez przemocy dzięki negocjacjom.
C. interweniowali specjaliści wysłannicy ONZ.
D. rosyjskie siły specjalne przeprowadziły szturm.

SPRZED WIEKÓW

★ 4 Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenia.

a) Zamaluj na czerwono obszar Czeczenii.

b) Wpisz w każdą pustą kratkę na mapie literę odpowiadającą wymienionemu obiektowi, który stał się celem ataku terrorystycznego w danym mieście.

A. szpital.

B. szkoła.

C. budynek mieszkalny.

c) Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Terytorium Czeczenii ma dostęp do Morza Czarnego.	P	F
Czeczeńscy zamachowcy przeprowadzali akcje na obszarze kontrolowanym przez Rosję.	P	F
Czeczenia to kraj położony przy północnej granicy Azerbejdżanu.	P	F

Na dobry początek

- 1 Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Od lat 80. XX w. rządzący komuniści chińscy przeprowadzili przy wsparciu USA głębokie reformy gospodarcze, które przyniosły ogromny wzrost PKB.	P	F
Masakra na placu Tiananmen nastąpiła wskutek decyzji komunistycznych władz Chin o siłowym zdławieniu pokojowych protestów antyrządowych.	P	F
Na przełomie XX i XXI w. gospodarka ChRL utraciła czołową pozycję wśród najpotężniejszych gospodarek na świecie.	P	F
Gwałtowny wzrost gospodarczy w Chinach i Japonii rozpoczął się w tym samym czasie.	P	F

- 2 Przyjrzyj się zamieszczonym zdjęciom. Następnie wykonaj polecenia.

Londyn

Madryt

Nowy Jork

- a) Wybierz wydarzenie chronologicznie pierwsze i wydarzenie chronologicznie ostatnie. W każdym wierszu tabeli wpisz właściwą literę.

1.	wydarzenie chronologicznie pierwsze	
2.	wydarzenie chronologicznie ostatnie	

- b) Wyjaśnij na podstawie przedstawionych zdjęć, czym kierowali się terroryści, wybierając obiekty na cel swoich ataków.

3 Dokończ zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W reakcji na zamachy z 11 września 2001 r. siły USA i ich sprzymierzeńców wkroczyły do

- A. Afganistanu. B. Iraku. C. Iranu. D. Somali.

W 1994 r. doszło do walk między plemionami Tutsi i Hutu na terenie

- A. Libii B. Nigerii. C. RPA. D. Rwandy.

Polityka apartheidu polegała na

- A. równouprawnieniu ludności bez względu na kolor skóry.
B. segregacji ludności pod względem koloru skóry.
C. uprzywilejowaniu ludności czarnoskórej.
D. neokolonizacji krajów afrykańskich.

4 Wstaw znak „x” w kratki obok wyrażen dotyczacych problemow, z ktorymi borykaly sie panstwa afrykanskie w latach 90. XX w.

- ☐ klęski głodu
 - ☐ dewastacja środowiska naturalnego
 - ☐ konflikty z Rosją
 - ☐ brak dostępu do wody pitnej
 - ☐ epidemie chorób zakaźnych
 - ☐ dyktatura Talibów

5 Zapoznaj się z mapą. Następnie wykonaj polecenia.

- a)** Podkreśl nazwę państwa, w którym w 1989 r. doszło do masakry na placu Tiananmen.
- b)** Zamaluj obszary państw, w których na początku XXI w. doszło do interwencji wojsk amerykańskich.

3 Polska w latach 90. XX w.

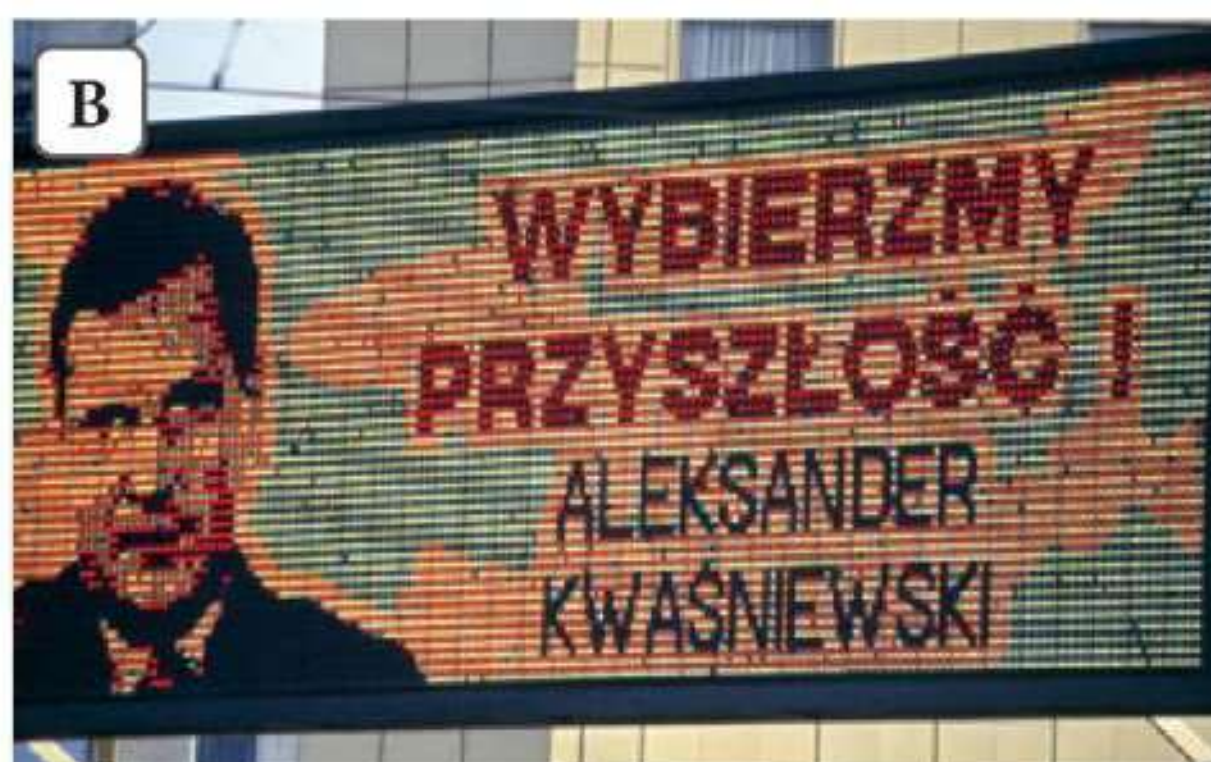
Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H8EWV6

Na dobry początek

- 1 Podkreśl nazwy partii wywodzących się ze środowiska „Solidarności”.

Porozumienie Centrum, Unia Wolności, Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej, Akcja Wyborcza Solidarność, Prawo i Sprawiedliwość, Sojusz Lewicy Demokratycznej

- 2 Przyjrzyj się zamieszczonym zdjęciom z kampanii prezydenckich. Następnie określ, którego z polityków dotyczy każdy z opisów. W każdym wierszu tabeli wybierz właściwą literę.

Polityk, który nigdy nie zwyciężył w wyborach prezydenckich.	A	B	C	D
Pierwszy prezydent wybrany na ten urząd po 1989 r. w wyborach powszechnych.	A	B	C	D
Jedyny kandydat wywodzący się z partii postkomunistycznej.	A	B	C	D
Polityk, który w momencie startu w wyborach prezydenckich był premierem Polski.	A	B	C	D
Zwycięzca pierwszych wyborów prezydenckich, które odbyły się w XXI w.	A	B	C	D

- 3** Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Plan Balcerowicza miał na celu przekształcenie polskiej gospodarki z socjalistycznej w kapitalistyczną.	P	F
Lustracja miała polegać na ujawnieniu historii kontaktów polityków z dawną Służbą Bezpieczeństwa PRL.	P	F
W 1990 r. „wojna na górze” została ogłoszona przez braci Kaczyńskich w celu osłabienia pozycji politycznej Lecha Wałęsy.	P	F
Ostatnim prezydentem RP na uchodźstwie był Ryszard Kaczorowski.	P	F

- 4** Wstaw znak „x” obok skutków reform ministra Leszka Balcerowicza na początku lat 90. XX w.

☐ szybki spadek bezrobocia	☐ poprawa jakości towarów i usług
☐ zwiększenie hiperinflacji	☐ ograniczenie konkurencji w handlu
☐ upadek nierentownych przedsiębiorstw państwowych	☐ powstanie wielu przedsiębiorstw prywatnych

- 5** Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenia.

W trosce o byt i przyszłość naszej Ojczyzny, odzyskawszy w 1989 roku możliwość suwerennego i demokratycznego stanowienia o Jej losie, my, Naród Polski – wszyscy obywatele Rzeczypospolitej, [...] pomni gorzkich doświadczeń z czasów, gdy podstawowe wolności i prawa człowieka były w naszej Ojczyźnie łamane, [...] w poczuciu odpowiedzialności przed Bogiem lub przed własnym sumieniem, ustanawiamy Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej.

- a)** Podaj dzień, miesiąc i rok uchwalenia przez parlament aktu prawnego, z którego pochodzi zacytowany fragment tekstu.

- b)** Określ, do jakich okresów z historii Polski odwołali się twórcy niniejszego aktu w podkreślonym stwierdzeniu.

- c)** Wyjaśnij, jaką wartość dla twórców dokumentu miały wydarzenia z 1989 r.

4 Polska w NATO i UE

Rozwiąż
dodatkowe
zadanie
docwiczenia.pl
Kod: H8PV8R

Na dobry początek

E

- 1 Spośród poniższych wydarzeń oznaczonych literami A–D wybierz wydarzenie chronologicznie pierwsze i wydarzenie chronologicznie ostatnie. W tabeli zaznacz litery, którymi oznaczono te wydarzenia.

wydarzenie chronologicznie pierwsze	A	B	C	D
wydarzenie chronologicznie ostatnie	A	B	C	D

- A. Przyjęcie Traktatu nicejskiego.
B. Wstąpienie Polski do NATO.

- C. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej.
D. Rozwiązanie Układu Warszawskiego.

E

- 2 Zapoznaj się z fotografią i tekstem źródłowym, a następnie wykonaj polecenia.

Fragment przemówienia Lecha Wałęsy

Dzień 17 września stał się w polskich dziejach datą bolesną i złowieszczą, otwierając drogę, która wiodła Polaków do więzień i łagrów, do Katynia, do męki, poniżenia i zniewolenia. [...] Dzisiejszy dzień, właśnie dzień 17 września 1993 roku, kończy pewną epokę w naszej wspólnej historii. Dopełnia się miara sprawiedliwości dziejowej. Na terytorium Państwa Polskiego nie ma już obcych wojsk. Suwerenność Rzeczypospolitej uzyskuje potwierdzenie ostateczne.

- a) Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Fotografia i przemówienie Lecha Wałęsy dotyczą

- A. opuszczenia Polski przez wojska rosyjskie.
B. nawiązania współpracy wojskowej z Rosją.
C. rozwiązania Układu Warszawskiego.
D. zakończenia stanu wojennego.

- b) Wyjaśnij, jakie znaczenie dla państwa polskiego miało to wydarzenie.

3 Przyjrzyj się fotografiom. Następnie wykonaj polecenia.

Manifestacje, które odbyły się w Polsce przed referendum europejskim w 2003 r.

a) Napisz pod każdym ze zdjęć, czy przedstawia ono euroentuzjastów czy eurosceptyków.

b) Przyporządkuj hasła związane z poglądami uczestników poszczególnych zgromadzeń. Wstaw w każdą kratkę cyfrę 1. lub 2.

- ☐ Biurokracja europejska niszczy tradycje narodowe!
- ☐ Otwórzmy drzwi do legalnej pracy na Zachodzie!
- ☐ Unia Europejska to drugi Związek Sowiecki!
- ☐ Europa szansą Polski na szybki rozwój!
- ☐ Nie rezygnujemy z niepodległości!
- ☐ Wykorzystajmy fundusze UE do poprawy życia obywateli!

★ 4 Przyjrzyj się zamieszczonej fotografii. Następnie rozstrzygnij, czy przedstawia ona szczyt przywódców Grupy Wyszehradzkiej czy Trójkąta Weimarskiego. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Na dobry początek

1 Dokończ zdania. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

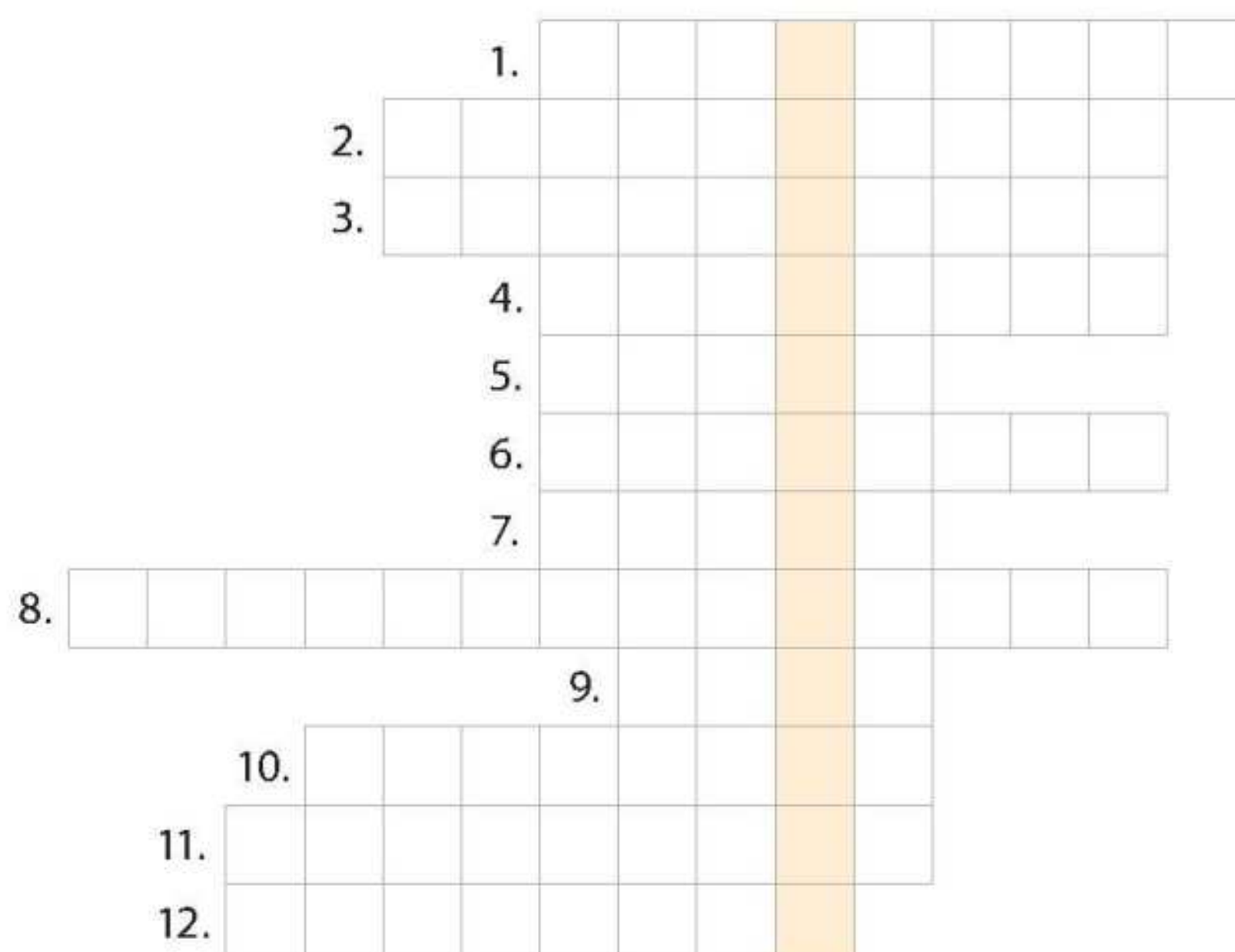
Najludniejszym kontynentem na świecie jest

- A. Afryka. B. Ameryka. C. Azja. D. Europa.

Najbiedniejsze państwa świata umownie są nazywane

- A. biednym Zachodem. C. biednym Południem.
B. biednym Wschodem. D. biedną Północą.

2 Rozwiąż krzyżówkę. Następnie wyjaśnij znaczenie otrzymanego hasła.

1. Wyjazd za granicę, np. w celu poszukiwania lepszych warunków życia.
2. Inna nazwa kultury masowej.
3. Amerykański stan, w którym znajduje się Dolina Krzemowa.
4. ... wioska – określenie odnoszące się do współczesnego świata, w którym ludzie przeżywają jednocześnie te same wydarzenia dzięki środkom masowego przekazu.

5. Miasto w Chinach, w którym zdiagnozowano pierwsze zarażenie koronawirusem SARS-CoV-2.

6. Nauka o ochronie środowiska.

7. Stolica Japonii, jedno z największych miast na świecie.

8. Zjawisko masowego naśladowania modelu życia ludności Stanów Zjednoczonych.

9. Jedno z państw, na którego terenie w 2014 r. powstało Państwo Islamskie.

10. Osoba, która musiała opuścić ojczyznę ze względu na prześladowania.

11. ... informacyjna – dynamiczne przyspieszanie przepływu komunikatów między ludźmi przy wykorzystaniu najnowocześniejszych technologii.

12. Epidemia obejmująca swoim zasięgiem kontynent lub cały świat.

Wyjaśnienie hasła: _____

- 3** Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Efekt cieplarniany jest spowodowany topnieniem lodowców i podnoszeniem się poziomu wód mórz i oceanów.	P	F
Jednym z celów wprowadzania odnawialnych źródeł energii jest walka z ociepleniem klimatu.	P	F

- 4** Napisz pod każdą z zamieszczonych fotografii, jaki problem współczesnego świata został na niej przedstawiony.

- 5** Zapoznaj się z tekstem źródłowym. Następnie wykonaj polecenie.

Biedne Południe, które w najmniejszym stopniu przyczynia się do zmian w klimacie, które [...] nie dysponuje środkami, za pomocą których mogłoby walczyć ze skutkami zmian w klimacie [...] na wskazanych zmianach ucierpi najbardziej. Tymczasem państwa bogatej Północy, które [...] przyczyniają się w największym stopniu do zanieczyszczeń w środowisku [...], które dysponują środkami [...] [do walki z tymi zmianami], ucierpią na nich najmniej. Kiedy w państwach biednych będzie narastała niestabilność, państwa bogate mogą nawet skorzystać na ociepleniu klimatu. Jednak problemy Południa stają się również problemami Północy, chociażby ze względu na masowe migracje będące próbą ucieczki do tak zwanego lepszego świata.

Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedź A albo B i jej uzasadnienie 1., 2. lub 3.

Paradoksalnie zmiany klimatu przynoszą najbardziej negatywne skutki państwom

A.	bogatej Północy,	które	1.	w najmniejszym stopniu przyczyniają się do globalnego zanieczyszczenia środowiska.
			2.	na wielką skalę zatruwają środowisko naturalne poprzez intensywną produkcję przemysłową.
B.	biednego Południa,		3.	w głównej mierze finansują walkę z efektem cieplarnianym.

Sprawdź, czy potrafisz

Mapa do zadania 1.

Zadanie 1.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Państwo, które powstało w wyniku rozpadu Jugosławii, zostało oznaczone na mapie numerem

- A. 1. B. 2. C. 3. D. 4.

Tekst do zadania 2.

Wskaźnik Big Maca [...] ogłaszany jest corocznie przez ciesząc się szacunkiem czasopiśmo „The Economist”. Określa on siłę nabywczą¹ walut różnych krajów na podstawie lokalnej ceny Big Maca wyrażonej w dolarach. Wykorzystano do tego Big Maca, ponieważ jest on towarem, jaki w identycznej postaci sprzedaje się w stu piętnastu krajach świata.

¹ Siła nabywcza – realna wartość pieniądza; określa, ile produktów i usług można nabyć za daną kwotę pieniędzy.

Zadanie 2.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Sytuacja przedstawiona w tekście jest przykładem skutku procesu

- A. demokratyzacji. C. neokolonializmu.
B. globalizacji. D. rewolucji informacyjnej.

Zadanie 3.

Uporządkuj podane wydarzenia tak, aby utworzyły poprawny związek przyczynowo-skutkowy. Wpisz litery w kratki we właściwej kolejności.

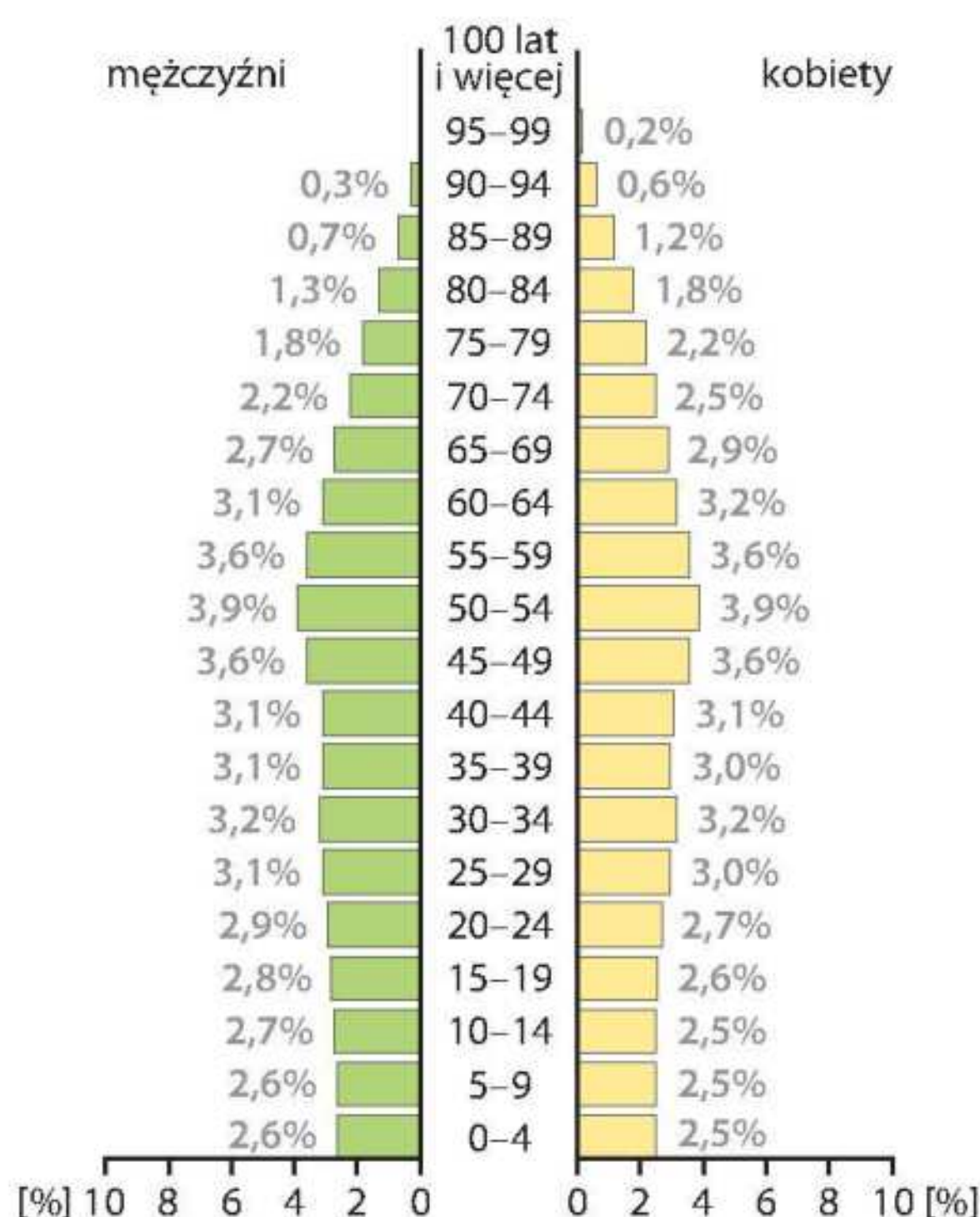
- A. Przystąpienie Polski do NATO.
- B. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej.
- C. Uchwalenie aktualnie obowiązującej Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.
- D. Pierwsze w pełni demokratyczne wybory parlamentarne w Polsce.
- E. Pierwsze powszechne wybory prezydenckie w Polsce.

Wykresy do zadania 4.

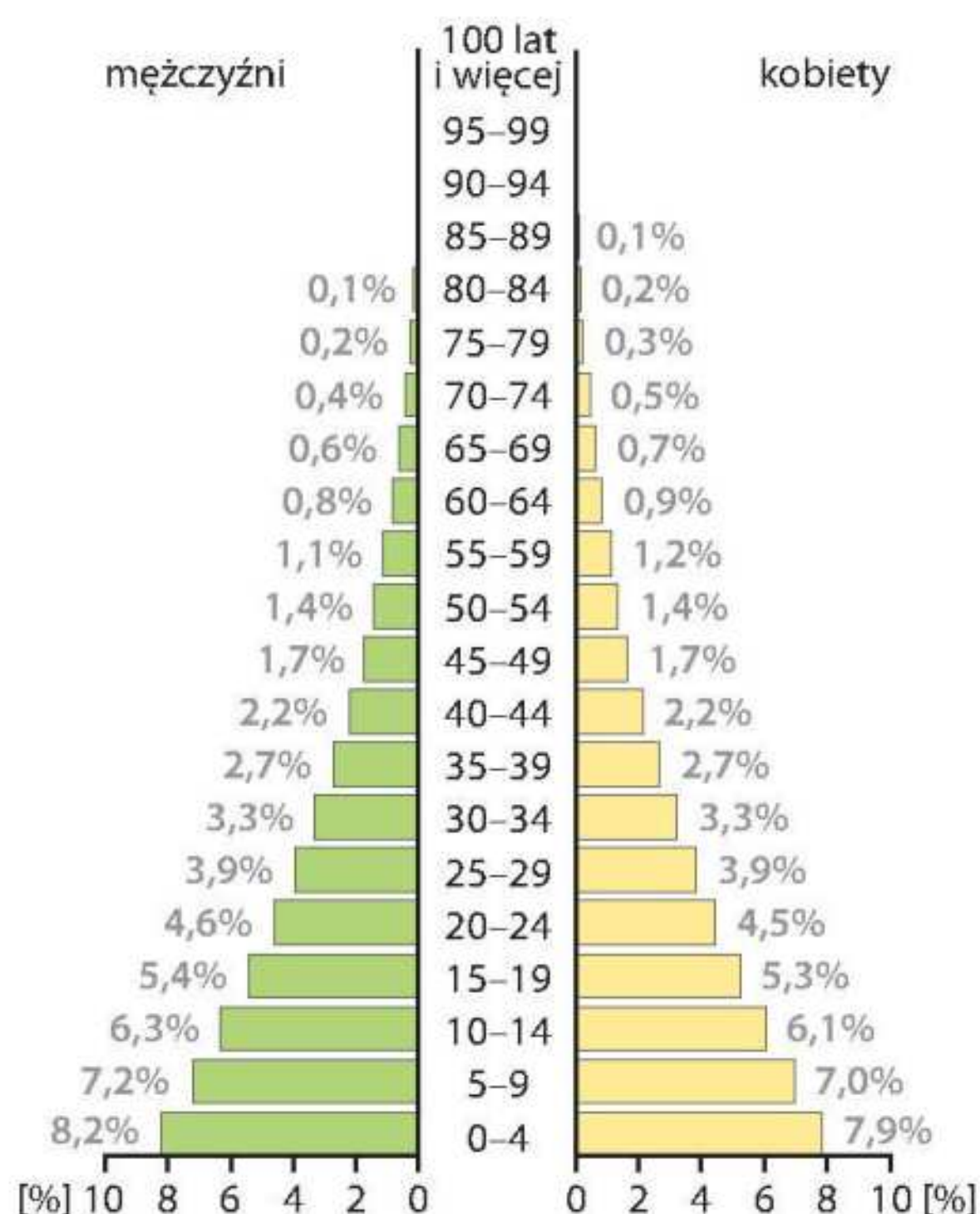
Europa Zachodnia, 2017 r.

191 758 000 osób

Czarna Afryka, 2017 r.

1 014 318 000 osób

Zadanie 4.

Rozstrzygnij, w którym z przedstawionych regionów świata występuje problem starzenia się społeczeństwa. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: _____

Uzasadnienie: _____

Wykaz fragmentów tekstów źródłowych zamieszczonych w publikacji:

- s. 4 – <https://cba.gov.pl/pl/aktualnosci/4456,81-rocznica-wybuchu-ii-wojny-swiatowej.html> [dostęp: 13.04.2021];
- s. 7 – W. Churchill, *Krew, znoj, łzy i pot. Sławne mowy*, oprac. D. Cannadine, przekł. M. Zborowska, Poznań 2001, s. 115;
- s. 8 – A. Fiedler, *Dywizjon 303*, Wrocław 1996, s. 6–7;
- s. 9 – T. Borejza, *Najdłuższa noc Londynu*, 2014, [w:] <http://www.emito.net> [dostęp: 18.05.2021];
- s. 11 – G. Motyka, *Kolaboracja na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej 1941–1944*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2008, nr 12, s. 183–184;
- s. 12 – R. Szuchta, P. Trojański, *Holokaust. Zrozumieć dlaczego*, Warszawa 2003, s. 189;
- s. 13 – *Sprawiedliwi wśród Narodów Świata. Historia programu*, [w:] <http://www.yadvashem.org> [dostęp: 17.05.2021];
- s. 15, 19, 21, 32, 43, 46, 55 – *Wiek XX w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 198, 205–206, 249–250, 263–264, 301–302, 311–312, 342–343;
- s. 23 – <https://www.spiewnikniepodleglosci.pl/teksty/tekst-utworu-czerwone-maki-na-monte-cassino> [dostęp: 13.05.2021];
- s. 26 – K. Utracka, *Archiwum Komendy Okręgu Warszawa ZWZ-AK, 1940–1943*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 2012, 13 (64)/1 (239), nr 7: 22 sierpnia 1941. Sprawozdanie Komendanta Okręgu Warszawa-Miasto ZWZ ppłk. Antoniego Chruściela „Dozorcy” za pierwsze półrocze 1941 r., s. 136;
- s. 28 – Obwieszczenie komendanta Policji Bezpieczeństwa i SD na Dystrykt Warszawski z 2 lutego 1944 r., [w:] www.encyklopedia.naukowy.pl [dostęp: 26.03.2018];
- s. 31 – J. Stroop, *Żydowska dzielnica mieszkaniowa w Warszawie już nie istnieje!*, przekł. B. Wysocka, oprac. A. Żbikowski, Warszawa 2009, s. 34;
- s. 31 – A. Dzierżanowska, D. Pawłoś, *Polacy na robotach przymusowych w Trzeciej Rzeszy (metody rekrutacji, sposób traktowania, liczebność)*, [w:] *Polska 1939–1945. Straty osobowe i ofiary represji pod dwiema okupacjami*, pod red. W. Materskiego i T. Szaroty, Warszawa 2009, s. 142–143;
- s. 33 – Relacja Stanisława Wicherkiewicza, ps. „Zawieja”, [w:] www.1944.pl/archiwum-historii-mowionej.html [dostęp: 18.05.2021];
- s. 34 – *Ostatni Rozkaz Dzienny Dowódcy Armii Krajowej*, „Biuletyn Informacyjny”, 19.01.1945, nr 3 (317), s. 1;
- s. 36 – D. Kaliński, *Nocne życie Szczurów Tobruku. Bojowe patrole żołnierzy Brygady Karpackiej*, [w:] ciekawostkihistoryczne.pl [dostęp: 18.05.2021];
- s. 36 – <https://www.profesor.pl/publikacja,27887,Konspekty,Powstanie-warszawskie-samotny-boj-stolicy> [dostęp: 13.05.2021];
- s. 39 – libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/onz/1948.html [dostęp: 13.05.2021];
- s. 40, 41 – M. Dźwigał, F. Gańczak, *Mur hańby*, „Biuletyn IPN Pamięć.pl” 2014, nr 11, s. 41–42;
- s. 49, 53 – *Wielkie mowy historii*, t. 4, red. W. Władyka i in., Warszawa 2006, s. 43, 102;
- s. 50 – https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day/schuman-declaration_pl [dostęp: 18.05.2021];
- s. 59 – M. Grzebałkowska, *1945. Wojna i pokój*, Warszawa 2015, s. 88, 107;
- s. 61 – *Czym był stalinizm? Dyskusja redakcyjna*, rozm. M. Kula, P. Sowiński, B. Brzostek, B. Kubisz, 2011, [w:] www.mowia.wieki.pl [dostęp: 18.05.2021];
- s. 63 – https://bibliotekapiosenki.pl/utwory/Ballada_o_Janku_Wisniewskim/tekst [dostęp: 13.05.2021];
- s. 65 – *Partia dotrzymała słowa*, „Wiadomości Fabryczne. Pismo Samorządu Robotniczego Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego «PZL» w Rzeszowie”, 1975, r. 24, nr 34 (8 grudnia), s. 2–3;
- s. 67 – Ustawa z dnia 2 lipca 1947 r. o Planie Odbudowy Gospodarczej, Dz.U. 1947 nr 53 poz. 285, [w:] isap.sejm.gov.pl [dostęp: 18.05.2021];
- s. 67 – Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej uchwalona przez Sejm Ustawodawczy w dniu 22 lipca 1952 r., Dz.U. 1952 nr 33 poz. 232, [w:] isap.sejm.gov.pl [dostęp: 18.05.2021];
- s. 67 – Ustawa z dnia 10 lutego 1976 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Dz.U. 1976 nr 5 poz. 29, [w:] isap.sejm.gov.pl [dostęp: 18.05.2021];
- s. 69 – „Komunikat KOR”, nr 2, 10.10.1976, s. 1;
- s. 71 – *Sprawy gospodarcze w dokumentach pierwszej Solidarności. Tom I: 16 sierpnia 1980 – 30 czerwca 1981*, oprac. J. Luszczewicz, A. Zawistowski, Warszawa 2014, s. 68–69;
- s. 73 – *Kodeks okupacyjny*, [w:] *Teki edukacyjne IPN: Stan wojenny. Karty*, oprac. B. Kopka i in., Warszawa 2002, nr 44;
- s. 74 – Akta operacji „Medium”, [w:] www.orangealternativemuseum.pl [dostęp: 26.03.2018];
- s. 75 (tekst A) – W. „Major” Fydrych, *Żywoty mężów pomarańczowych*, Wrocław-Warszawa 2002, s. 147;
- s. 75 (tekst B) – K. Skiba, *Happeningi Pomarańczowej Alternatywy – próba dokumentacji działań*, praca magisterska przygotowana w Instytucie Teorii Literatury, Teatru i Filmu UŁ, Łódź 1989, s. 12–13, [w:] www.orangealternativemuseum.pl [dostęp: 18.05.2021];
- s. 77 – Ośrodek Karta, sygn. AO III/12K.01.22, J. Kuroń, *Pierestrojka widziana z nad Wisły* [szkic bez daty], s. 3–4;
- s. 81 – S. Plokhy, *Ostatnie imperium. Historia upadku Związku Sowieckiego*, przekł. Ł. Witczak, Kraków 2015;
- s. 89 – Dz.U. [...] nr 78 poz. 483, [w:] isap.sejm.gov.pl [dostęp: 18.05.2021];
- s. 90 – *25 lat temu [...]*, [w:] www.dzieje.pl [dostęp: 18.05.2021];
- s. 93 – J. Jancz, M. Dubłaga, *Klimat barierą rozwoju globalnego Południa*, s. 6–8, [w:] www.academia.edu [dostęp: 18.05.2021];
- s. 94 – G. Ritzer, *Makdonaldyzacja społeczeństwa: wydanie na nowy wiek*, przekł. L. Stawowy, Warszawa 2005, s. 22.